



Lê Thị Phương Nga

Chat về
“nghề”
làm cha mẹ

@@@@@@@ @@@@@@@@

Khi con yêu sớm!?



NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ



Chị Lê Thị Phương Nga hiện là cộng tác viên chuyên mục Giáo dục của các báo và đài truyền hình HTV9, Tp.Hồ Chí Minh.

Chương trình BÉ YÊU BÉ GIỚI: Chuyển giao kỹ thuật - kinh nghiệm tri liệu tại gia dành cho phu huynh trẻ chậm phát triển các dạng tự kỷ, thiểu năng trí tuệ, động kinh, kém vận động...

Chương trình tư vấn: HÃY LÀ NGƯỜI ĐIỀU DƯỠNG TỐT NHẤT CHO CON hướng dẫn cách chăm sóc phù hợp trẻ chậm phát triển tại gia đình.

Chương trình KỸ NĂNG PHỤ HUYNH CƠ BẢN: Hướng dẫn kỹ năng giáo dưỡng trẻ tổng quát, dành cho mọi đối tượng phụ huynh.

CÁC TÁC PHẨM

- Đưa con trở lại thiên đường (để tài trẻ tự kỷ)
- Kẻ mới giàu • Va chạm phố thị
- Chồng tự kỷ • Cái túi văn minh
- Giàu • Vé với lối xưa
- Nhóm lỗi thời • Bà nội lấy chồng

Mục lục

Lời nói đầu	11
Làm sao để thành bạn tốt của con?	13
Bạn của con	19
Khi đê tử ruột nói dối	24
"Dạy con theo kiểu tây, nên hay không?"	32
"Bảo hiểm" cho bé khi mẹ vắng nhà	37
Bí mật gia đình	42
Tuổi biết... Rầu!	51
Làm con... Khuyết tật!	56
"Cô ơi cô, chúng cháu yêu cô lắm"	62
"Home alone!"	67
Con yêu sớm: những hệ lụy	71
"Dạy" con biết yêu... Từ sớm!	79
"Dạy ăn dạy nói..."	84
Được mẹ yêu: giá bao nhiêu?	89
Hươu con chay đường nào?	94
"... Hạ tắc loạn"!	99
Con tự lập	104
Chúc Tết - lì xì	111
Sí mê thần tượng	116
Phần 1: "Bệnh" đang thành đại dịch	117
Phần 2: Thần tượng tại gia	122
Tặng con chiếc chìa khóa bình an	127

Lời giới thiệu

Bạn đang cầm trên tay một cuốn sách mà trong ruột của nó chẳng có miếng sex nào, chẳng có miếng lộ hàng nào, chẳng có chiếc xe hơi hào nhoáng tiền tỷ nào, lại cũng chẳng có ngôi sao, chân dài, đại gia với những mẩu chuyện tình chỉ đáng giá vài xu... Cuốn sách chỉ rặt nói về hai "loại" người quá quen thuộc, quá... thường, ai cũng biết, và đặc biệt là mỗi người trong chúng ta đều cũng đã từng trải qua những giai đoạn "trần ai lai khổ" ấy: cha mẹ và con cái! Làm con cái đã khổ, làm cha mẹ càng khổ gấp bội. Đọc xong cuốn sách này càng thấm thía sức nặng của ngôi vị cao cả trời ban!

Tôi cầm chắc với bạn một điều rằng: tuy chẳng dính gì tới những thứ "hot" đã nói ở trên, nhưng cuốn sách vẫn rất hot, thậm chí gây sốc cho bạn, với nhiều điều được viết, được nói, được bày ra bằng một giọng điệu lúc tưng tửng, lúc vui, lúc thì thầm, lúc chọc ngoáy, lúc mỉa mai,

thậm chí cũng có chỗ giọng văn... cao chót vót, như thách thức sự hiểu biết của người đọc. Có cảm giác như đó là khoảnh khắc tác giả muốn “chọc giận” bạn, để xem bạn có dám đi đến cùng với “nghề” làm cha mẹ hay không!

Nội cái việc xem thiên chức làm cha mẹ là một nghề cũng đủ... hot rồi!

Phàm, đã là một nghề thì phải được học, được huấn luyện, được thực hành và nghiệm thu kết quả, rồi sau đó đi làm, hưởng lương, cuối cùng về hưu.

Làm cha mẹ thì khác, làm suốt cả một đời! Vừa làm vừa học, chẳng lúc nào nghỉ ngơi, ngay cả khi đã già ngắc ngoài! Cái mũi nó dòm xuống cái miệng. Giọt nước mắt không bao giờ lăn ngược lên trên. Cha mẹ đối với con cái là như vậy, thiêng liêng và bảo bọc, dù con cái có lớn đến bao nhiêu! Cho nên, “nghề” làm cha mẹ không có mức lương cụ thể nào trả nổi. Mà, chỉ có sự lớn lên tốt đẹp, an lành, thành đạt và hạnh phúc của đứa con trong cuộc đời mới là “lương bổng” xứng đáng nhất dành cho cha mẹ. Muốn thấu hiểu và giữ vững “nhiệm sở” này, những ai làm cha mẹ phải có sự dũng cảm... để học và hành. Khó đấy!

Bạn có đủ dũng cảm “mặc kệ” đứa con một tháng tuổi của mình nằm đó khóc ngằn ngặt mà không dỗ dành, không bế, nhắm “dạy con từ thưở nằm nôi” rằng: con phải ngoan, phải biết nghe lời thì mới được mẹ bế? Bạn có đủ dũng cảm để dạy đứa con mới 6 - 7 tháng của mình, vừa biết bò, phải biết cùng mẹ mang cái tã bẩn đem bỏ vào sọt rác? Ôi, thiên thần bé nhỏ, ôi cục vàng cục ngọc của ba mẹ, sao phải... cực khổ như thế! Quan niệm mới mẻ (dù có cơ sở khoa học chứ không xuất phát từ trí tưởng tượng): trẻ biết học những điều ba mẹ dạy từ khi nằm trong bụng mẹ và học được nhiều nhất là từ 0 đến 6 tuổi, chắc chắn sẽ gây sốc cho không ít ông bố, bà mẹ trẻ hôm nay chỉ vì “trẻ còn quá nhỏ, biết gì mà học”, “vậy chớ cha mẹ có mặt trên đời để làm gì mà không quan tâm, chăm sóc con, bắt con làm lụng... quá sớm”.

Còn nữa, khi con cái làm điều gì sai trái khiến ba mẹ nổi giận, thì ba mẹ phải nén giận, không được quát mắng con ngay, mà phải chờ cơn “khùng” lắng xuống, lúc đó mới nói chuyện cùng con. Lại chẳng phải nói như bấy trên nói với kẻ dưới mà nên xem con mình như một... đối tác, cách nói nào mà bạn không dám nói với đối tác thì bạn cũng không được áp dụng với con! Điều này rất khác với quan niệm “truyền thống” trong

việc giáo dục con: "trứng sao khôn hơn vịt", mẹ (ba) nói là con phải nghe! Lại cũng chẳng phải dùng lời lẽ thỏa mạ nặng nề hoặc hình phạt "bom tấn" cho "nó tớn tới già" mà cần điều tiết cương nhu, lúc vầy lúc khác và quan trọng là cha mẹ cần biết: lời nói cũng không khác gì hung khí, nó có thể gây trọng thương, thậm chí giết chết một con người.

Tôi cũng có vài lẩn cẩn, cũng sốc khi đọc hết cuốn sách này, vì tôi cũng là một người mẹ thuộc cái thời đã có thể lo cho con một cuộc sống đầy đủ hơn cha mẹ, lại chỉ có một đứa duy nhất. Dường như tôi cũng chưa đủ dũng cảm trước một số thực tế diễn ra để dạy con mình. Có một số điều khiến tôi phải suy nghĩ, mà chắc là bạn cũng thế. Với loại sách "chat về nghề" đặc biệt này, không phải bao giờ người đọc cũng bị thuyết phục trăm phần trăm, khi bạn chưa đủ "lần lóc bụi trần". Tuy nhiên, với đề tài "khô như ngói" và thật dễ mếch lòng như vầy, khi viết ra một cuốn sách đủ sức lôi sự chú ý của bạn từ dòng đầu đến dòng cuối, đồng thời khiến bạn phải vò đầu suy nghĩ về khá nhiều điều, là tác giả đã thành công rồi.

Tôi tâm đắc câu nói của giáo sư - bác sĩ Glenn Doman (cũng là thầy của tác giả) về hậu quả của

những cha mẹ hay đổ thừa cho bận rộn: *Nếu bạn không chịu tổn nửa phút, nửa tiếng, nửa ngày, nửa tuần - thậm chí nửa tháng - để dạy con một điều gì đó, thì bạn sẽ phải chịu mất nửa đời để hầu một phế phẩm ăn bám.* Câu này hơi nặng, nhưng nó có cái lý của một chuyên gia nghiên cứu trẻ em lừng lẫy với hơn 70 năm dạn dày trải nghiệm. Và, câu ngạn ngữ Nga mà tác giả đã trích dẫn trong sách, chắc chắn sẽ dội mạnh vào tim của những bậc làm cha mẹ thực sự biết yêu thương con, muốn con trẻ khôn lớn, nên người: "*Khi ta gọi ai đó là "heo" 99 lần, thì lần thứ 100, người đó sẽ ăn cám!*" Khen, chê một đứa trẻ có tác động ghê gớm...

Đọc và cất vào tủ sách gia đình, khi cần suy ngẫm về mình về con, hoặc khi bất thình lình gặp rắc rối bèn muốn "tự kiểm" về cách hành xử với con, bạn có thể mở cuốn sách này ra để tham khảo một lần nữa, hy vọng bạn có thể từ đó tự tìm thấy lối ra thích hợp cho mình. Điều đó cũng tốt, phải không?

Chị Hạnh Dung

(Nhà báo BẠCH MAI - Nguyên trưởng phòng
biên tập báo Phụ nữ TP HCM - cũng là chị
Chích Chòe phụ trách Nỗi Lòng Biết Tỏ Cùng Ai của
báo Tuổi trẻ cười).

Lời nói đầu

Trong thời điểm này, không một ai là phụ huynh mà không ray rứt, băn khoăn, xót xa và thương cho cả thế hệ con em đang hàng ngày tiếp nhận lối giáo dục “may nhở rủi chịu”. Và cũng cảm thông cho bao phụ huynh khi dạy con luôn trăn trở tự hỏi: “Tôi đã cho con được những gì tốt nhất hay chưa?”, “Tôi dạy con như thế có đúng hay không?”, “Tôi biết mình sai nhưng không biết thế nào là đúng”...

Qua các tập sách nhỏ này, rất mong được sẻ chia với các bạn chút ít kiến thức về khoa học giáo dục hiện đại, trên tinh thần tương trợ giữa những đồng nghiệp phụ huynh với nhau.

Lê Thị Phương Nga

**Cha mẹ thắc mắc, muốn biết nhiều điều
nên mới hỏi các chuyên gia tư vấn. Trong
quá trình nuôi dạy con, không hiếm khi
phụ huynh gặp những tình huống nặng
lòng, khiến họ vô cùng băn khoăn,
nên những câu hỏi nhiều lúc “rối thấy
thương” luôn! Với tư cách là một chuyên
gia tâm lý giáo dục, đồng thời cũng là mẹ
của ba đứa con - nếp có, tẻ có, khỏe có
và cả khuyết tật cũng có - tác giả đã hết
sức nhiệt tình, cố gắng không bỏ qua bất
kỳ câu hỏi nào - dù có đôi câu, cách trả
lời cũng “thấy thương” lắm...**

Cuộc trò chuyện thứ năm

Làm sao để thành bạn tốt của con?

Cha là phái nam nên ít khi bộc lộ tình cảm của mình, đó có là vấn đề khó khăn trong việc làm bạn với con?

Phái nam và ít bộc lộ tình cảm là hai khái niệm chẳng có “bà con họ hàng” gì với nhau hết! Bởi từ ngàn xưa tới giờ chẳng có luật nào hạn chế phái nam thể hiện tình cảm của mình. Trên thực tế ta chỉ thấy điều ngược lại qua câu “trâu tìm cột...”: phái nam là những người luôn chủ động thể hiện tình cảm rất nồng hậu. Nghịch lý ở đây là: dám thể hiện tình cảm rất nồng hậu với vợ, với người yêu, nhưng tại sao không dám thể hiện tình cảm nồng hậu đó với con, dù người cha nào cũng yêu con mình vô bờ bến? Việc ít thể hiện tình cảm với con chẳng qua là một thói quen... hơi thiếu dung cảm.

Đương nhiên ít thể hiện tình cảm thì sẽ gặp khó khăn rất nhiều trong việc kết bạn với con, nhiều khi còn làm cho con hiểu lầm là cha ít thương con hơn mẹ. Đã có ông bố quá lạnh lùng với con vì sợ “nó lờn mặt không dạy được”, đến mức con tự tử vì cay đắng với ý nghĩ “ba không thương thì còn ai thương?”. Khi mở mắt trong bệnh viện thấy bố nắm tay mình, con mới tủi hờn: “Sao chỉ khi ở giữa sự sống chết bố mới nắm tay con?”

Tuy nhiên, đã là thói quen thì ta hoàn toàn có thể tập để sửa đổi, nếu cha yêu con đủ ở mức tự vượt qua chính mình.

Có những việc con cái thường muốn chia sẻ với mẹ hơn vì sợ sự nghiêm khắc của cha, vậy người cha phải làm cách nào để giải tỏa tâm lý đó?

Về tâm lý nói chung, người ta chỉ sợ những gì người ta không thích, những gì chưa đựng nguy cơ gây tổn thương, tổn hại tới bản thân mà thôi. Sự nghiêm khắc đúng đắn sẽ tạo ra niềm nể phục, chứ không tạo ra nỗi sợ hãi. Xin đưa ra một minh chứng: Bác Hồ của chúng ta sinh thời là người rất nghiêm khắc, nhưng tất cả chúng ta đâu có ai cảm thấy sợ Bác! Từ những người xưa kia hàng ngày vẫn làm việc kể cận bên Bác, cho đến thế hệ chúng ta bây giờ, ai cũng mong mỗi

được một lần gặp Bác. Rõ ràng, sự nghiêm khắc của một người không hề là nguyên nhân dẫn đến việc khó chia sẻ.

Vậy nên khi con không muốn chia sẻ với cha, đó là dấu hiệu cho thấy trong cách cư xử của cha với con đã xảy ra những bất ổn, thiếu tâm lý, chứ hoàn toàn không phải vì con sợ sự nghiêm khắc của cha. Chỉ có một lối thoát là người cha phải tự điều chỉnh lại cách ứng xử chưa phù hợp của mình, có thể nhờ sự trợ giúp của chuyên gia tâm lý để xem mình sai ở đâu. Không thể làm mất đi tâm lý sợ hãi của con khi những cách cư xử cũ vẫn cứ tồn tại, bởi vì ***đời chỉ thay đổi khi chính ta thay đổi*** mà thôi!

Vì công việc nên không phải ông bố nào cũng có nhiều thời gian dành cho con, có gợi ý nào dành cho “những ông bố doanh nhân bận rộn” trong vấn đề trở thành bạn của con?

Trong cuộc sống bận rộn ngày nay, thời gian “mặt giáp mặt” giữa các thành viên trong gia đình dành cho nhau ngày càng ít, nhưng không phải là không có. Vấn đề ở đây là ***chất lượng*** và ***cách thức sử dụng thời gian*** ít ỏi đó ra sao để ***ít nhưng vẫn đủ***. Thời đại công nghệ thông tin đã cho chúng ta đầy đủ phương tiện để có thể bên nhau mọi nơi mọi lúc. Ngày xưa, bạn bè chỉ

có thể chia sẻ khi gặp mặt nhau, nếu ở xa viết thư thì phải cả tuần mới nhận được, vậy mà bạn bè vẫn giao lưu tốt, huống chi là bây giờ. Nếu bảo rằng bạn rộn, đồng ý. Nhưng bây giờ con cái chúng ta cũng chia sẻ với bạn bè của chúng phần lớn qua internet. Tại sao cha mẹ không phải là người được con chọn để gửi email, để chat nhiều hơn bạn? Và nếu cần cùng nhau vui chơi thì cha mẹ có lợi thế hơn nhiều vì có đầy đủ tiền bạc, phương tiện...

Vấn đề ở đây là khi kỹ năng *làm bạn với con* chưa được lập thành hoặc chưa cao, cha mẹ chưa là bạn của con thì dù có ở nhà với con cũng chẳng biết phải làm gì, phải nói gì với con. Tôi không tin rằng một ai đó lại bận tới mức không có cả thời gian để gửi email cho con như gửi cho đối tác. Tai hại hơn là vì ít ở nhà với con, nhiều phụ huynh đâm ra áy náy, nên nảy sinh xu hướng đền bù cho con bằng vật chất, gây ra không ít... tác dụng phụ cho sự phát triển nhân cách của con. Rất nhiều đứa con đã thốt lên rằng "Con không cần ba mẹ cho tiền, con chỉ cần ba mẹ ở nhà với con thôi".

Nếu vì công việc bạn không thể ở nhà với con theo nghĩa đen, thì bạn phải ở nhà với con theo nghĩa bóng, nếu bạn không muốn một ngày nào đó bị mất con - tất nhiên mất theo nghĩa bóng: con vẫn ở trong nhà nhưng tâm trí của con thì...

nó giao cho bạn bè "quản lý" mất rồi! Chỉ có gợi ý duy nhất: hãy trở thành bạn tốt của con. Được như thế thì bạn có thể yên tâm với công việc kinh doanh của mình mà vẫn không sợ mất con, ngược lại còn có thêm một người bạn tin cẩn nữa để chia sẻ buồn vui với bạn. Hấp dẫn vô cùng.

Khi nói đến "Luật - Chính sách" trong gia đình, dẽ làm nảy sinh cảm giác: vai trò của người cha sẽ "nặng ký" hơn người mẹ?

Thuật ngữ chính thống là "luật và chính sách"- Hai khái niệm này còn có những Nick name khác "dẽ thương" hơn như: nề nếp, gia qui, qui tắc và động viên - khích lệ.

Sẽ rất cực đoan nếu cho rằng vai trò lập pháp - hành pháp là vai trò độc quyền của cha hoặc mẹ. Khi quản lý một gia đình thì cha mẹ cần có một **hệ thống Luật và Chính sách thống nhất**, để tránh cảnh "trống đánh xuôi kèn thổi ngược" khiến con không biết đường nào mà lắn. Nếu ra Luật và áp dụng Luật chỉ thuần túy một phía cha hoặc mẹ thì kết quả tai hại vô cùng: con sẽ chạy sang người còn lại để "tản cư" và có xu hướng ghét người nghiêm khắc với mình. Nói dễ hiểu: con học làm người giống như đi trên một cây cầu bắc qua khúc sông sâu, cha là tay vịn bên phải, mẹ là tay vịn bên trái, hai bên tay vịn đều

có tầm quan trọng như nhau, chẳng có bên nào “nặng ký” hơn bên nào.

Vừa là người bạn của con, lại vừa là người để ra “Luật & Chính sách”, liệu hai vấn đề này có mâu thuẫn không?

Xưa nay trong các thứ *tình* thì tình bạn là loại tình cảm có Luật và Chính sách rõ nhất. Hãy quan sát cách tương tác của một nhóm trẻ mà xem, sẽ luôn thấy yếu tố “Luật” hiện ra, gọi là Luật chơi, nhóm bạn chỉ rõ đàm khi Luật hoặc Chính sách không thỏa đáng mà thôi. Nhờ có “Luật” và “Chính sách” nên tình bạn thường tồn tại mạnh mẽ và lâu hơn hẳn những thứ *tình* khác.

Mọi người cứ tưởng tình yêu là thứ tình mạnh nhất, nhưng hãy quan sát những cặp vợ chồng lớn tuổi sẽ thấy: ở vào tuổi cổ lai hy, khi tất cả những đam mê thời son trẻ qua đi, họ sống với nhau bằng tình gì nếu không phải là tình bạn? Và ở những cặp vợ chồng có thể sống tới đầu bạc răng long này, bạn sẽ thấy họ có những nguyên tắc sống chung rất rõ ràng, đó chính là “Luật và Chính sách”.

Vậy nên “Luật và Chính sách” chưa bao giờ mâu thuẫn, gây chồng chéo vai trò trong việc kết bạn. Trái lại nó là yếu tố cực kỳ quan trọng để một tình bạn giữ được sự lâu bền và trong sáng, dù là kết bạn với con hay với ai cũng vậy.

Bạn của con

Bạn của con hả? - nghi lầm nha! - Bởi đôi khi mấy "đứa đó" lại là "kẻ thù" của cha mẹ! Nhiều phụ huynh luôn đề cao cảnh giác khi thấy con có bạn mới, vì cứ canh cánh trong lòng là "bạn bè gì? Túm năm tụm bảy xúi nhau làm bậy thì có". Nên mới: dòm ngó, nghe lén, nghi ngờ, tra gạn, theo dõi... giống như bạn của con là... biệt kích đột nhập lãnh thổ trái phép vậy. Con xin đi chơi với bạn thì còn ghê nữa: gọi điện từng chập, hối thúc, đe nẹt đủ kiểu, ớn!

Nhưng hãy hình dung: nếu con không kết bạn với ai thì phụ huynh sẽ làm gì? Dễ thấy lầm: đem con đi bác sĩ tâm lý liền! Không ít phụ huynh đã phải cầu cứu bác sĩ: "Gần ba mươi rồi mà nó cứ đi về một mình, không yêu ai, tôi lo quá"; bác sĩ hỏi chuyện con mới té ra: "Mẹ đối xử với bạn con như.. kẻ gian, nên bạn con ngại, chẳng đứa nào

muốn đến nhà. Đi chơi với bạn thì mẹ không vui. Thôi, không có bạn như vầy lâu con cũng quen rồi, vậy cho mẹ yên tâm”!?!?

Nghe mà đứt ruột!

Người Việt mình có câu “Học thầy không tày học bạn”, chứ chưa bao giờ có câu “học thầy không tày học...mẹ”! Lại còn có thêm câu:

“Đi cho biết đó biết đây,
Ở nhà với mẹ biết ngày nào khôn”

Tuy không thấy xuất hiện chữ BẠN, nhưng hai câu lục bát này dứt khoát là để đề cao vị trí của BẠN: muốn biết thì phải học, xa cha mẹ thì học ai? Đi đây đi đó thì học ai? Tất nhiên đa phần là học BẠN rồi!

Sơ sơ bấy nhiêu để hiểu rằng trong cuộc đời của một con người, vai trò của BẠN quan trọng vô cùng, người bình thường thì không thể sống mà không có bạn. Thế vì sao phụ huynh ngày nay lại khắt khe với việc con kết bạn, tại sao họ lại có vẻ dị ứng với bạn bè của con mình đến như vậy?

Lý do khá chính đáng: họ sợ con chơi với bạn xấu sẽ xấu theo. Nói cho đúng ra, đa số phụ huynh thường muốn kiểm soát con 100% như...

người chủ sở hữu! Đó là điểm ngộ nhận “chết người”: dù phụ huynh có muốn công nhận hay không thì con vẫn luôn là cá thể độc lập, không bao giờ thuộc sở hữu của ai. Con, dù nhỏ cách mấy, cũng là một con người có tư duy riêng, có cảm nhận - cảm xúc riêng, cho nên ta chỉ có thể giáo dục, định hướng cho con người bé nhỏ đó mà thôi. Còn cấm đoán hà khắc như cai ngục, với ý định kềm giữ con trong “môi trường xanh và sạch” để bảo đảm con không bị “nhiễm khuẩn” là hướng giải quyết ***lành ít dữ nhiều!***

Biết vậy rồi, nhưng định hướng kiểu nào?

Đầu tiên, tự mình, phụ huynh phải luôn là người bạn tốt đáng tin cậy nhất của con từ... thưở lọt lòng! Không khó lắm đâu: trong bất kỳ hoàn cảnh nào, hãy đối xử với con một cách tôn trọng - công bằng - yêu thương - vui vẻ. ***Yêu thương - vui vẻ*** thì phụ huynh cung cấp tạm được, nhưng ***tôn trọng - công bằng*** thì quý hiếm “thấy thương” luôn! Khi con không được tôn trọng trong công bằng, thì dám cá cược là con sẽ “biến” theo bạn; dù biết chắc đó là bạn xấu, nó vẫn cứ lao theo. Vì ai trong cuộc đời này cũng tha thiết muốn được tôn trọng, khát khao công bằng.

Kế nữa, tạo thói quen tâm tình giữa cha mẹ và con cái: điểm quan trọng khiến nhiều phụ

huynh đệ bị “kẹt” ở khâu này là hay nói với con bằng giọng kẻ cả và không biết giữ bí mật cho con. Trong khi với bạn bè trang lứa của nó thì đây là hai điểm hấp dẫn hàng đầu! Từ nhỏ, bé nào cũng có ước muốn bày tỏ với người lớn. Nhưng nếu cứ mỗi lần bé nói ra điều gì - thường là những điều rất ngây ngô, đôi khi ngổ ngốc! - mà chỉ năm phút sau đã nghe cả nhà đem chuyện ấy ra để bàn tán rôm rả, thì con sẽ cảm thấy mình không được tôn trọng. Nếu tình hình không cải thiện thì chỉ lên đến lứa tuổi cấp hai là con nín luôn, không tâm sự nữa, vì “mấy người đó không lịch sự, chẳng biết điều”.

Cố gắng tạo - càng nhiều càng tốt - những hoạt động rèn luyện thân thể và trí óc với con: đánh cầu lông - bóng bàn (đoạt cúp *gia đình*), đua xe... chậm, bơi thi, chơi cờ tướng - cờ vua, giao cho con phụ trách những việc vừa sức như lau xe, sửa lặt vặt trong nhà và cho cả họ hàng, tổ chức picnic cho con và các bạn tham gia.. v.v... Khi đã quen với những hoạt động bổ ích, con sẽ cảm nhận đầy đủ giá trị thật của bản thân.

Phát huy được lợi thế “sân nhà” như thế, cha mẹ bảo gì con cũng chịu khó lắng nghe. Để rồi

khi giao lưu bạn bè, con tự nhận ra ngay: "Con chẳng thích bạn ấy đâu, vì mẹ bạn nói gì bạn cũng cãi, kỳ cục lắm", "Con chẳng hiểu bạn ấy nghĩ sao mà mặc cái áo hở tùm lum?". Hoặc "Mẹ ơi, nhỏ A nấu con ăn ngon lắm. Mẹ dạy con nấu liền để hôm nào con mời nhỏ đó tới nhà ăn nha", "Bạn B biết tắm cho em bé. Hôm nào mẹ cũng cho con tắm em nhé", tuyệt cú mèo!

Cách giải quyết này có tên là *vắc - xin tâm trí*: nghĩa là ta giúp bé tin tưởng cha mẹ, định hướng cho con tự nhận biết những điều nên và không nên; để rồi khi chỉ có các bé với nhau thôi, thì con vẫn biết tự lánh thật xa những điều không tốt, biết tự loại bỏ đi những giá trị ảo nguy hại.

Bé cần lanh tụ tinh thần, chứ bé hoàn toàn không cần và không bao giờ chấp nhận cai ngục!

Khi “đệ tử ruột” nói dối

Là phụ huynh, chắc chắn ai cũng muốn con mình là người trung thực, ít nhất là trung thực với cha mẹ và người thân. Nhưng là phụ huynh, thật lòng mà nói, chúng ta lại chưa bao giờ thực sự an tâm. Nói một cách khác, phụ huynh lúc nào cũng lăn tăn lo: con có nói dối không?

Nhưng thực ra, bản chất của nói dối là gì? Các nhà tâm lý học - sau nhiều năm quan sát và tiến hành thí nghiệm về hành vi nói dối ở trẻ em (0 - 6 tuổi), đã đưa ra vài tổng kết khá bất ngờ.

- **Bất ngờ đầu tiên:** Nói dối là một khía cạnh nằm trong bản năng tự vệ của nhiều loài sinh vật. Ví dụ: một số loài biết đổi màu để ngụy trang, một số loài khác biết giả chết để thoát hiểm. Ở con người, bản năng này khá mạnh. Bé sáu tháng tuổi đã biết nói dối: gào khóc thảm thiết như bị đau, nhưng mẹ vừa bế lên

là cười toe toét ngay! 9 - 10 tháng tuổi đã biết "giả nai, làm mặt khổ", và biết "phi tang vật chứng" khi đang phá mà có người lớn đi tới.

Bất ngờ kế tiếp: bé càng thông minh thì mức độ nói dối càng nhiều và càng tinh vi.

Như vậy, nói dối là bản năng, tuy "lành ít dữ nhiều" nhưng cũng có chút "lành" trong đó. Do vậy, khi giáo dục bé, ta phải uốn nắn ở mức độ sao cho bé trở thành người trung thực, và chỉ giữ lại bản năng nguyên thủy này ở mức độ tự vệ chính đáng mà thôi.

Ví dụ: Hỏi "Lương anh bao nhiêu? Đáp: "Lương tôi đủ sống". Để tự vệ, có khi không nhất thiết phải nói thật, nhưng tốt hơn là đừng nói dối. (Tất nhiên cũng có ngoại lệ đặc biệt: những tình báo viên thì không bao giờ nói thật với kẻ thù!).

Trở lại khía cạnh giáo dục, câu hỏi tiếp theo sẽ là: "Nếu nói dối là bản năng, thì tôi phải làm sao để khống chế bản năng đó trong bé, không cho nó phát triển quá mức cần thiết, để con tôi không trở thành đứa nói dối như Cuội?". Hay hỏi một cách khác rõ ràng hơn: Những yếu tố nào làm cho bé nói dối ngày một nhiều?

Có một số điều sau đây giúp "nuôi lớn" thói

nói dối của bé rất nhanh, các bạn phụ huynh vui lòng cảnh giác giùm nhé:

- **Trẻ bị đánh - mắng mà chưa cảm nhận đầy đủ lỗi của mình.** Ví dụ: "Tại sao lấy nước mắm ra chơi?", "Tại sao dám lấy áo mẹ ra ủi cháy mất rồi?". Bé không biết vì sao hôm qua mẹ bảo "Chấm nước mắm ăn mới ngon con ạ", hôm nay bé siêng năng đem nước mắm ra để "ôn bài" **chấm nước mắm** thì lại bị phạt. Hôm qua, mẹ ôm bé thủ thỉ "Con ngoan thì phải biết phụ mẹ việc nhà nhé", hôm nay bé phụ mẹ ủi áo thì bị mắng te tua. Bé đâu có biết cái bàn ủi có thể làm cháy áo, nhìn mẹ ủi thấy đẹp quá chừng mà. Vậy thôi, mai mối muốn ôn bài hay phụ mẹ việc nhà thì phải không cho mẹ biết, nếu có gì sơ suất là phải giấu luôn. Các bạn có thấy chưa: ý thức "hãy nói dối" trong bé bắt đầu "lớn lên tươi tốt" rồi đó!
- **Hình thức phạt của phụ huynh mang tính sỉ nhục.** Khi phạt con, mục đích của phụ huynh là muốn con hiểu về hành vi sai trái của mình mà đừng tái phạm. Nhưng nếu hình phạt mang tính sỉ nhục, thì tính giáo dục sẽ bị "thủ tiêu". Thay vào đó trẻ sẽ rút kinh nghiệm rằng: "Nếu có lỡ chuyện gì thì phải giấu kỹ,

thật thà là bị sỉ nhục liền". *Hai kiểu sỉ nhục thường được người lớn sử dụng với các con nhiều nhất là*: kể tội bé với nhiều người, phạt bé ở nơi đông người. Thật dễ dàng để quan sát tác dụng ngược của biện pháp phạt chỗ đông người (ví dụ: cảnh cáo toàn lớp, toàn trường): ít khi nào trẻ "hoàn lương" lắm, mà thường tỏ ra bất cần và bất trị hơn.

- *"Đàn áp" bé mà không chịu nghe bé giải trình.* Ví dụ: bé đang bệnh nhưng vẫn trốn ra ngoài chơi với bạn vì nằm trên giường bệnh một mình buồn quá. Mẹ về bất chợt, thấy con không nghe lời thì phạt con. Lần sau, nếu gặp chuyện tương tự, bé chắc chắn sẽ chuẩn bị sẵn lý do rất "chính đáng": "Con mượn tập của bạn nên phải qua trả cho bạn còn đi học", bé sẽ nhờ cả bạn để "phụ giúp" mình nói dối! Trong trường hợp như vậy, thói nói dối đã bắt đầu lây lan.
- *Lợi dụng sự thật thà của bé để "khủng bố" chính bé.* Cô bạn thân kể lại với tôi câu chuyện của chính cô: năm cô tám tuổi, một lần vào đầu tiết học, cô giáo bước vào lớp và hỏi "hôm nay bạn nào chưa làm bài thì tự giác đứng lên, nói dối là xấu và tội lỗi lắm". Chín bạn cúi mặt đứng lên, có cả cô bạn tôi.

Vậy là, cô giáo bắt chín bạn xếp thành một hàng và xòe tay ra rồi khẽ tay mỗi bạn hai cái thật đau vì tội không làm bài. Lập tức trong đầu cô bạn tôi lúc đó hiện ngay lên một "lời thề": "lần sau chết bỏ cũng không thèm khai thật với cô nữa", bởi bạn tôi biết rằng còn có nhiều bạn khác nữa cũng không làm bài nhưng không đứng lên, chín bạn đã đứng lên là chín bạn dám dũng cảm nhận lỗi. Bạn bảo rằng: "Đã hơn 40 năm mà lời thề xưa vẫn còn nguyên trong đầu, không phải mình không hiểu mình có lỗi, nhưng đồng thời rất mất niềm tin vào cô giáo vì cảm thấy mình bị cô giáo bẫy"!

Bài học bạn tôi nhận được từ cách giáo dục của cô giáo nọ là: thật thà dũng cảm thì sẽ...thiệt thòi! Khi ta áp dụng hình phạt với trẻ mà không suy xét kỹ thì đôi khi sẽ làm nảy sinh trong bé những mầm mống bất thiện, nguy hiểm lắm.

- **Cha mẹ dạy bé cách đổ thừa:** "Con té đau quá hả, tội nghiệp con tôi. Để mẹ đánh chừa cái bàn làm em té đau nha. .. Bé "hiểu" ngay: khi có sự cố, cứ tìm cách đổ hết trách nhiệm lên một đối tượng khác là xong.

- **Người lớn nói dối cho bé bắt chước:** "Con ra mở cửa đi, bảo với bác bố cháu không có nhà, cháu không biết khi nào bố về, nghe chưa". Kiểu dạy con nói dối trắng trợn này thì không cần phân tích và miễn bình luận thêm.
- **Chặt lên vai bé quá nhiều kỳ vọng - áp lực:** con phải đứng nhất lớp, phải thi đậu đại học, phải tốt nghiệp hạng ưu. . . Khi không đạt được "chuẩn" cha mẹ đặt ra, bé sẽ tìm mọi cách nói dối. Có những đứa con thi rớt đại học không dám về nhà, vật vờ ở các khu chợ người kiếm sống qua ngày, nhẫn về nhà là "Con...bận học không về được"!?

Khi phụ huynh phạm phải những sai lầm kể trên, thì tính nói dối của bé lớn như "cột đình". Hậu quả của hành vi nói dối - khi đã ở mức "Pro" - đủ để làm các bậc cha mẹ "bất tỉnh" đấy, kinh khủng vô cùng! Vì bé sẽ rất dễ rơi vào những tình huống "địa ngục":

- Khi gặp sự cố trong sinh hoạt - học tập, bé tìm cách tự giải quyết vì sợ nói thật thì sẽ vấp phải những phản ứng tiêu cực từ cha mẹ. Những cách giải quyết của bé thường là rất ngây ngô, thậm chí đem tới cho bé sự nguy hiểm lớn hơn. Ví dụ: Bé đem đồ cống nạp cho bạn xấu để tránh bị ăn hiếp, đứa bạn xấu

kia sē đòi hỏi ngày càng nhiều hơn và bé có thể phát sinh thói ăn cắp.

Càng lớn, những mối quan hệ với xung quanh càng nhiều, thì những rắc rối bé gặp cũng sē càng lớn. Lúc ấy, nếu bé không thể nói thật với người lớn để nhờ trợ giúp thì nguy cơ thật khủng khiếp: bỏ nhà đi, bị hành hung (bạo lực học đường là một ví dụ), trầm cảm, đỉnh điểm của bế tắc là bé có thể tự tử.

- Con nói dối thành quen, khó bỏ. Chúng ta biết rằng: hành vi tạo thói quen, thói quen tạo tính cách, và tính cách tạo số phận. Khi con nói dối thành quen, hành vi ấy sē tạo nên tính cách tráo trở, sống hai mặt, không chân thành, không chung thủy. Với tính cách như thế, khó có thể tin được là con sē có một số phận suông sẻ, bình an. Ai có đủ can đảm tin yêu và cộng tác với một người như thế?

"Vậy tôi phải làm gì để con tự nguyện thành thật?"

Không khó lầm đâu: đừng bao giờ làm những điều khiến bé sợ cha mẹ (đã nêu trên), và sau đó cố gắng thực hiện thêm những việc như:

- Trong mọi tình huống, hãy luôn nhẹ nhàng với con.
- Qui định rõ ràng cho con biết những điều

ĐƯỢC và **KHÔNG ĐƯỢC** làm. Nếu con còn nhỏ, chưa có khả năng ghi chép, thì bạn phải nhắc đi nhắc lại để bé không quên.

- Khi gặp sự cố, hãy cùng con phân tích tình huống để con tự nhận ra sai lầm, sau đó mới phạt. Ví dụ: Nước mắm có phải là đồ chơi không con? Đó là đồ gì? (đồ ăn). Nếu là đồ ăn thì chưa tới giờ ăn ta có được dụng tới không con? Böyle giờ bạn vi phạm thì bạn nghĩ hình phạt nào là xứng đáng? Đồ vỡ chai nước mắm là mẹ phải tốn thêm tiền để mua, như vậy có phải là lãng phí không? Böyle giờ chúng ta sẽ làm gì để bù lại sự lãng phí đó? (bớt mua một món đồ chơi bé đang mong chờ)... Chỉ cho bé thấy những thiệt hại mà sự cố gây ra cho chính bé và cho gia đình, nhắc nhở bé không tái phạm.

Luôn hỗ trợ tinh thần cho con khi con phạm lỗi: dắt con đi xin lỗi người khác với thái độ nhẹ nhàng, thông cảm nhưng tránh bao che. Và quan trọng nhất, dù con có phạm lỗi nặng cỡ nào cũng đừng bao giờ tỏ thái độ xấu hổ vì con. Đây là cách duy nhất để con hiểu ra: Cha mẹ là chỗ dựa tinh thần duy nhất đáng tin cậy của mình. Được như thế, con bạn sẽ luôn có đủ động cơ để cố gắng sống thật trung thực đúng cảm.

Dạy con theo kiểu tây, nên hay không?

Kiểu "tây" là kiểu gì - Kiểu "ta" thì sao?

Đúng là câu hỏi thời hội nhập: nhập đủ thứ, nhập cả...tên con đến cách dạy con! Nhưng dạy kiểu tây là kiểu gì? Dạy "kiểu ta" thì đã làm sao mà phải dòm ngó "kiểu tây"? Và nếu "kiểu tây" very good thì cứ vô tư thoả mái sử dụng, có ai...đòi tiền bản quyền đâu, hỏi chi mất công vậy?

Phải hỏi! Bởi mới đầu thấy con Tây có tí tuổi đầu mà nề nếp, tự lập, khỏe mạnh, năng động... ham quá! Còn con mình, nhìn mắc bực: nhút nhát, yếu xiù, vô kỷ luật, mười tuổi rồi mà để "nó" ở nhà một mình đôi ngày là...rách việc lắm, cái gì cũng *Mẹ!*

Nhưng nhìn kỹ thì phát hiện *kiểu tây* thường

đính kèm các "tác dụng phụ" đầy phật ý! Tí như: 18 tuổi là con tây "biến" khỏi nhà, một đi không trở lại, chỉ "hạ cổ" thăm cha viếng mẹ như thăm . .hàng xóm. Yêu ai, cưới ai là tự "nó" quyết định, cha mẹ chỉ việc đứng ngó chứ không được phép "chen" vào: ba mẹ sốc nặng!

Không giống dạy theo *kiểu ta*: ngoài ba mươi tuổi rồi mà mẹ có bắt chia tay "cái đứa không hợp tuổi" thì con phải "nghiêm túc nghiên cứu thông tư, chỉ thị". Là con hiếu thảo thì phải "hầu bên gối mẹ"; mẹ bảo học ngành gì con phải học ngành đó, con thích và có khả năng hay không: chẳng quan trọng?! Có thể cha mẹ mới thỏa mãn, mới hài lòng.

Sốc nặng hơn. Lần này là con sốc!

Nhưng rồi vẫn cứ muốn con năng động, tự lập, hoạt bát, hạnh phúc, nên mới phân vân, chẳng biết chọn cách nào cho . .được tất mà không mất gì. Tham thấy ớn không! Nhưng thôi, tạm chấp nhận! Vì sự "tham lam" này không đến nỗi... quá bất thiện!

Đãi cát tìm vàng

Nhìn lại cách giáo dục *kiểu ta*, với "tuyên ngôn": "Cha mẹ là lá chắn, che chở suốt đời con"! Cách này, con "khỏe" lắm, mọi tình huống phát

sinh từ cuộc sống đã có cha mẹ giải quyết hết, con chỉ lo học giỏi là được. Vậy là con mất hết cơ hội học kỹ năng sinh tồn quan trọng nhất: *Xử Lý Tình Huống*. Thiếu kỹ năng thiết yếu này, con trở nên nhút nhát, tinh thần yếu ớt, không thể tự lập. Và khi bị làm “lính kiểng” như thế, con cũng không hiểu mình đi học để làm gì, vì con không hề có cơ hội sử dụng kiến thức; tư tưởng lười học - ỷ lại cũng phát sinh theo: “mọi chuyện đã có mẹ lo”. Chỉ “được” mỗi một điều: hầu bên gối mẹ, dính chặt với cha mẹ. Đương nhiên! Để lỡ có chuyện gì thì còn có cha mẹ “đỡ đạn” cho chứ!

Thời hội nhập, chúng ta có dịp chứng kiến những câu chuyện đắng lòng kiểu hội nhập nửa vời: khá nhiều gia đình gởi con du học, đã bị người thân ở nước ngoài từ chối cho ở chung nhà, vì “nó lớn tướng vậy mà chẳng biết làm gì cả. Ở chung chắc lây cái lười cái dở cho con tôi mất”. Chẳng hiểu cha mẹ của mấy đứa “lười, dở” này chui xuống lỗ nè nào, khi đứa con vàng con ngọc của mình bị xếp vào đúng “ngạch” phế phẩm?

Ngó qua cách giáo dục *kiểu tây*, phương châm cũng khá rõ ràng: cuộc đời đầy chông gai, cha mẹ sẽ trang bị cho con đủ kỹ năng và con sẽ là người tự bước đi, chứ cha mẹ sẽ không “bế” con qua khỏi mớ chông gai đó, lỡ có xảy xát chứt

định thì ráng...tự phục hồi! Đây là qui trình cho "xuất xưởng" những đứa trẻ với tinh thần độc lập tự cường rất cao, rất chịu khó học, nhưng lại ít gắn bó với cha mẹ.

Rõ ràng, kiểu giáo dục nào cũng có *vàng* trộn lẫn với *cát*!

Giữ "vàng" cách nào - Vứt "cát" ra sao?

Vàng trong giáo dục kiểu tây là sự tự lập, tính năng động, khả năng xử lý tình huống tốt. Điều này không khó để có được: dạy con làm việc nhà từ bé - bé là từ một tuổi!

Một tuổi phải bắt đầu học tự xúc ăn, có thể bò hoặc lẫm chầm đi lấy giúp cha mẹ những món đồ đơn giản an toàn như tờ báo, cái cốc nhựa, tã giấy vv... Những hoạt động dạng này sẽ phức tạp dần theo tuổi, đây là loại hạt giống rất tốt cho tính tự lập năng động, đồng thời là liều vắc xin hữu hiệu phòng ngừa chứng ích kỷ, thói vô trách nhiệm.

Vàng trong giáo dục *kiểu ta* là sự gắn bó quyền luyến sâu đậm với gia đình.

Nguồn gốc của gắn bó là yêu thương, và nguồn gốc của yêu thương là trách nhiệm: ta có

trách nhiệm với ai càng nhiều thì ta càng yêu thương người đó.

Muốn bé yêu thương gia đình càng nhiều thì
phụ huynh hãy trao vào tay bé nhiều trách nhiệm nhỏ
để chăm sóc gia đình - những việc thật đa dạng
nhưng không quá sức. Được thế, dần dần bé sẽ
rất yêu thương gia đình, và sự gắn bó đương
nhiên sẽ đến.

Làm việc nhà như một mảnh đất chứa đầy
vàng ròng, vừa giúp con có kỹ năng xử lý tình
huống độc lập tốt, lại vừa khiến con biết yêu
thương gắn bó với mẹ cha! Vậy mà từ khá lâu
nay, “mảnh đất vàng” ấy được “kính dâng” trọn
vẹn cho các cô giúp việc. Còn những bé cưng
thì toàn bị... ăn “cát”! Để rồi một hôm, ai đó phải
giật mình tự vấn: *“Đại con theo kiểu tây, nên hay không?”*.

“Bảo hiểm” cho bé khi mẹ vắng nhà

Đây là nỗi ưu tư thường trực và rất chính đáng của các phụ huynh. Dù không đi làm thì chúng ta cũng có những lúc phải vắng nhà, không thể đem con theo sát bên mình được. Những lúc ấy, chỉ một khoảnh khắc sơ sẩy thôi là thiên thần có thể... bay về trời, hoặc vĩnh viễn tàn tật, khiến cha mẹ phải ôm nỗi ân hận suốt đời.

Từ 18 tháng đến gần sáu tuổi là biên độ tuổi “báo động đỏ” về số lượng tai nạn đối với con trẻ: bị điện giật, té vì leo trèo hay từ cầu thang hoặc cửa sổ chung cư, ngạt trong xô nước nhà tắm, nuốt dị vật, bị thương vì những vật sắc nhọn hay kính vỡ, phỏng vì nước sôi, dầu ăn hoặc bếp ga bàn ủi v.v... là những tai nạn khá phổ biến. Ở tắm tuổi này, đặc biệt là từ hai đến bốn tuổi, bé học tất cả mọi thứ từ những người thân bằng cách đơn giản là bắt chước hành vi. Bé cứ hành

động ào ào, giống như máy bay... không người lái, mà chẳng hề lường trước được những mối đe dọa tiềm ẩn, nguy hiểm vô cùng. Cha mẹ hồi hộp lắm, vì những nguy cơ tai nạn "phủ sóng" ngập tràn quanh bé, và ta không thể "dẹp quách" đi được, vì đó là những vật dụng - những qui trình sinh hoạt thiết yếu hàng ngày của một gia đình.

Vấn đề quả là khó chịu, nhưng bắt buộc phải tìm được lối ra. Quá nhiều những câu chuyện rất đau lòng trong thực tế đã chứng minh rất rõ: phụ huynh không thể nào giữ an toàn cho con bằng cách kè kè "giam" con sát bên bạn 24/24 được, đây là biện pháp đầy may rủi. Nếu con không hiểu vì sao mình bị cấm, thì đâu cha mẹ ở nhà, tai nạn vẫn có thể xảy ra như thường. Bé khôn lầm, sẵn sàng "dương đông kích tây" để lừa cha mẹ, để "đột phá vòng cấm địa" mà!

Chỉ có một cách duy nhất để giải quyết vấn đề này là định hướng được tâm trí - ý thức của bé. Khi bé hiểu rõ việc gì nên - không nên, bé sẽ tự quản, mà không cần cha mẹ luôn canh chừng kè bên nữa.

Cách này, trên thực tế, đem lại kết quả rất khả quan, nhưng lại chưa được số đông phụ huynh luyện thành thói quen tốt của mình, ấy là bởi có

một vài ngộ nhận nghiêm trọng mà nhiều người hay vướng phải:

Khi con còn nhỏ - dưới sáu tuổi, cha mẹ hiếm khi hướng dẫn đúng cách cho con hiểu về những mối đe dọa trong môi trường sống xung quanh, có chăng cũng chỉ là hù dọa bé. Sợ con gặp sự cố thì cứ cấm cho nhanh! Nhưng qui luật vĩnh cửu mà hiếm ai chịu nhớ: “trái cấm là trái ngon”. “Trái ngon” thì phải tìm cách “ăn” cho được. Cứ nghĩ rằng “cấm cho yên chuyên” thì con sẽ an toàn là vô cùng hạ sách!

Nhiều phu huynh khác lại “bay bổng” theo trường phái giáo dục thiêt “lãng mạn”: “giám sát con kỹ càng là yên tâm, còn thì hãy để cho bé sống hồn nhiên vô tư. Cho bé biết nhiều quá, sớm quá sẽ khiến bé trở thành cu non”!?! Nghe sao thấy bé giống búp bê bị giam lỏng trong tủ kiếng. Nhưng bé đâu có chịu để cho người khác “giam” mình lại, bé sẽ tìm trăm mưu ngàn kế để “thoát”, nguy cơ tai nạn trở nên cao hơn! Ý tưởng *lãng mạn* trở thành tai nạn...lãng nhách cho con!

Không ít phụ huynh cũng hiểu rằng nên nói cho con biết, nhưng lại đợi...lớn mới nói, vì “nó còn bé tí, đã hiểu gì đâu mà nói”!?! Họ quên mất tiêu rằng: bé còn nhỏ, nên mới cần

cha mẹ giúp mình bằng cách nói cho mình hiểu, chứ nếu bé hiểu rồi thì cần ai nói nữa làm chi! Còn sợ bé không hiểu nổi những lời mình nói ư? Cứ nói đúng với tầm nhận thức của bé là bé hiểu hết. Vường mắc thường nằm ở kỹ năng truyền đạt của cha mẹ - một điều mà cha mẹ hoàn toàn có thể học hỏi được, chứ bé chẳng hề gặp rắc rối gì về khả năng cảm nhận - linh hội vấn đề.

Ví dụ: hãy nói rằng "Nếu con không nghe lời mẹ thì con có thể gặp tai nạn, có thể chết. Chết là gì? Là con sẽ không bao giờ được gặp ba mẹ nữa, không bao giờ được ba mẹ bế nữa, không bao giờ được mẹ ôm hôn nữa." Thay vì nói rằng: "Con mà chết thì mẹ sẽ mất con, mẹ sẽ chết theo con, mẹ sẽ đau khổ..." v.v. và v.v...nói kiểu ấy thì đúng là bé sẽ không hiểu thật!

Câu hỏi tha thiết của phụ huynh là: "*Làm cách nào để tôi cảm thấy an tâm khi con ở nhà không có mẹ?*"

Hãy dạy con khái niệm **nguy hiểm** càng sớm càng tốt, bằng cách tạo ra những tình huống cực kỳ khó chịu cho bé trải nghiệm, rồi cắt nghĩa cho bé hiểu "đó là nguy hiểm". Bé có thể học được những khái niệm cơ bản như vậy từ sáu tháng tuổi.

Sau khi bé đã có khái niệm về *nguy hiểm*, bạn hãy đưa ra Luật và Chính sách: công bố cho bé biết những gì bé không được phép làm. Nếu bé trái luật thì hình phạt là gì, ví dụ: Mẹ sẽ không nói chuyện với con tối nay. Nếu bé nghe lời nghiêm chỉnh thì sẽ nhận được phần thưởng là gì, ví dụ tối nay trước khi đi ngủ, mẹ sẽ kể cho con nghe hai câu chuyện, thay vì một chuyện như thường lệ.

Khi trở về nhà, nếu phát hiện thấy dấu hiệu "phạm pháp", thì phải khuyến khích con nói ra. Sau đó: *khen thưởng cho hành vi nói thật, đồng thời cùng con thực hiện hình phạt (đã được thỏa thuận trước) cho hành vi phạm pháp kia*. Với cách này, bé sẽ luôn nói thật (vì nói thật luôn được trân trọng). Đồng thời bé sẽ có ý thức tự hạn chế tối thiểu những hành động không được phép (vì kiểu gì cũng sẽ bị phạt).

Ai cũng tha thiết mong con mình sẽ luôn được an toàn. Vậy nên bảo hiểm cho con một cách có hiệu quả nhất chính là giúp con lập thành ý thức, tự đề phòng những nguy cơ, bớt đi các tai nạn đau lòng không đáng có.

Cuộc trò chuyện thứ cùa

Bí mật gia đình

Nhiều cha mẹ băn khoăn, có nên cho con trẻ biết về những vấn đề quan trọng của gia đình? (như chuyện buồn, chuyện làm ăn, chuyện tình cảm của cha mẹ...)

Gia đình là một tổ chức như mọi tổ chức khác, dù ở mức là đơn vị nhỏ. Tưởng tượng mà xem, nếu trong một tổ chức mà mọi thông tin - hoặc ít nhất là những thông tin không vui - cứ bị giấu nhẹm thì sẽ ra sao? Những con người trong tổ chức ấy sẽ xử lý mọi việc thế nào khi mọi sự cứ mờ mờ ảo ảo? **Yêu thương vô điều kiện** là một trong những tính chất cực kỳ đặc đáo và quan trọng làm cho gia đình đặc biệt và thiêng liêng hơn bất kỳ nơi nào khác.

Yêu thương vô điều kiện = yêu mến +
tôn trọng + tin tưởng.

Khi bạn thương ai, tôn trọng ai, tin tưởng ai, bạn có muốn giấu người ấy điều gì không, dẫu đó là điều không vui? Chỉ có điều, khi cất nghĩa với con, cần có cách diễn đạt phù hợp để trẻ cảm nhận trọn vẹn điều bạn muốn tâm sự.

Ví dụ: Mẹ nói với con: "Khi con muốn xuống hồ bơi thì con gọi mẹ đưa đi nhé. Con bơi chưa giỏi, nên con đi một mình thì có thể nguy hiểm, chết đuối" - "Chết đuối là gì hả mẹ?" - "Là chết vì sặc nước, lỡ bi chết thì con sẽ không bao giờ được gặp mẹ nữa đâu, con có muốn thế không?"

Và ở độ tuổi nào của bé thì phụ huynh có thể bắt đầu trao đổi với con những vấn đề của gia đình?

Độ tuổi sẽ chẳng bao giờ là chướng ngại vật nếu bạn biết cách *làm bạn với con* một cách thật sự từ thuở con mới chào đời. Tôi thật lòng tha thiết xin các bạn phụ huynh hãy mở rộng hơn để nhớ cho rằng: đừng bao giờ đánh giá thấp khả năng trí tuệ của bé, *bé thông minh và hay cảm hơn bạn tưởng* rất nhiều.

Ví dụ: Có chú bé ba tuổi nói với ba rằng: "Ba ơi ba vẽ cái cầu đi ba, cầu là phải có sông hén. Sông là phải có rác nha ba", vì nhà bé gần kenh Nhiêu Lộc!

Sự tinh tế và hay cảm đói là sản phẩm của trí tuệ.

Có thể bé không hiểu hết những từ ngữ của bạn, nhưng hãy tin rằng bé linh hôi được trọn vẹn tinh thần những điều bạn muốn nói, với điều kiện bạn phải trao đổi với bé thật thành tâm, chứ đừng “diễn” vẻ mặt thành tâm với bé.

Vẫn có nhiều phụ huynh nghĩ đâu óc con trẻ còn rất non nớt, tốt nhất là giấu con các vấn đề quan trọng (chuyện tình cảm của cha mẹ, vấn đề tiền bạc...) để không làm ảnh hưởng đến con. Suy nghĩ này có đúng đắn không?

Với câu hỏi này, tôi xin phép trình bày hơi dài dòng, vì phải đi từ xa đến gần thì tính khoa học của vấn đề mới được sáng tỏ,

- **Yếu tố một:** Chúng ta ai cũng từng thuộc lòng định luật vật lý *Bảo Toàn Năng Lượng* của nhà vật lý học James Prescott Joule: “Năng lượng không tự sinh ra, không tự mất đi, mà chỉ chuyển từ dạng này sang dạng khác”. Định luật này hiện vẫn đang được tiếp tục giảng dạy trong các trường phổ thông, vì cho đến thời điểm này nó vẫn đúng.

- **Yếu tố hai:** Khi chúng ta thở và nạp chất dinh dưỡng thông qua ăn - uống, là ta đã đưa vào cơ thể mình những nguyên tố hóa học như Oxy, Hydro, Ni-tơ, đồng, sắt, kẽm, canxi v.v... và rất nhiều những chất hóa học tự nhiên - hữu hình khác.

Những chất này là vật chất và trong chúng có chứa năng lượng. Năng lượng của chúng, thông qua quá trình tiêu hóa - hấp thu của cơ thể, được chuyển hóa thành năng lượng của bản thân ta, giúp chúng ta có đủ năng lượng làm được những công việc cực kỳ to lớn, như vậy nguồn năng lượng ấy cũng phải rất lớn.

- **Yếu tố ba:** Việc suy nghĩ - cảm nhận - cảm xúc - tư duy là do não bộ đảm nhận. Cơ thể ta nặng trung bình khoảng 50kg - 60kg, trong đó trọng lượng của não là khoảng 1,5kg. Như vậy não chỉ chiếm khoảng 2,5% - 3% trọng lượng cơ thể. Thế mà khi ta thở một hơi, 30% lượng oxy hít vào sẽ được đưa lên não, 97% trọng lượng cơ thể còn lại chỉ được nhận có khoảng 70% oxy mà thôi. Vì sao não lại cần nhiều oxy đến vậy? Bởi vì, trong các hoạt động của con người thì hoạt động suy nghĩ hao tốn nhiều năng lượng nhất, hơn hẳn bất kỳ hoạt động cơ bắp nào khác. **Và khi ta tiến hành hoạt động suy nghĩ, thì sản phẩm tất yếu sẽ được não sinh ra là những ý nghĩ.**

Bạn hãy nhớ lại đi, hôm nào bạn gặp phải vấn đề khó giải quyết, đòi hỏi bạn phải suy nghĩ thật nhiều, thì dù chỉ ngồi im để suy nghĩ thôi, chứ không hề có chút hoạt động cơ bắp nào,

bạn vẫn cảm thấy mệt rã rời. Đó là do bạn vẫn nạp năng lượng vào thông qua ăn - uống và thở nhưng nạp ở mức bình thường, mà nhu cầu sử dụng năng lượng cho việc suy nghĩ lúc ấy lại tăng đột biến, gây ra tình trạng cung không đủ cầu, nói nôm na là oxy bị "cháy hàng", vậy là cơ thể bị thiếu năng lượng cục bộ, vậy là đổ mệt!

Tổng hợp lại ba yếu tố nêu trên, sẽ thấy ở đây xuất hiện ngay câu hỏi "Vậy chiếu theo định luật **bảo toàn năng lượng** thì năng lượng mà các nguyên tố hóa học dạng vật chất cung cấp vào não từ đồ ăn thức uống và khí trời sẽ được chuyển sang dạng nào, chuyển đi đâu, khi mà não chỉ sản xuất ra một sản phẩm duy nhất, đó là Ý NGHĨ?"

Câu trả lời quá hiển nhiên: Năng lượng được chuyển vào những ý nghĩ!

Ý nghĩ có năng lượng và chúng ta vẫn luôn cảm nhận được năng lượng này hằng ngày, chỉ có điều nó ở dạng không nhìn thấy được bằng mắt, vì thế ít ai chịu công nhận đó thôi. Nó giống như sóng điện thoại di động hay sóng truyền hình vậy: hiện hữu nhưng vô hình (invisible).

Phải chăng, những lúc bạn bè - người quen có chuyện buồn hay chuyện vui, dù họ không nói ra, chúng ta vẫn cảm nhận được: "tên" này

hôm nay có vấn đề! Phải chăng, đôi khi ta ngồi gần một người dù không quen biết là bao - ở hội thảo chẳng hạn - vẫn có cảm giác thật dễ chịu, hoặc khó chịu, dù người ấy chỉ ngồi im không hề nói năng gì hết. Phải chăng - nhất là các bạn nữ, ưa gấp vụ này lầm nè - có những lúc ta đang ngồi lơ đãng ngắm mây hóng gió, bỗng dừng cảm thấy “nhột nhột” sau gáy, quay phắt lại là bắt quả tang liền: một gã nam nhân, cách xa khoảng vài chục mét, đang nhìn ta cười tุม tím! Sao lại thế? Đó chính là do *năng lượng từ những ý nghĩ* của người đó tỏa ra đã “chạm” vào ta, gã nam nhân ấy đang có trong đầu ý nghĩ rất chi là... “phạm thượng” và tha thiết “nhìn dáng dễ thương quá, quay mặt lại cho tôi chiêm ngưỡng chút xíu đi mà!” Và hắn chỉ có thể nghĩ thôi, vì cách xa tới mấy chục mét cơ, vậy mà ta vẫn quay lại: năng lượng ý nghĩ đã giúp hắn đấy!

Vì nào đã sử dụng nguồn năng lượng vật chất rất lớn từ oxy cùng các chất dinh dưỡng chỉ để dùng cho mỗi một việc hình thành các ý nghĩ, nên khởi năng lượng nằm trong các ý nghĩ cũng rất lớn: bảo toàn năng lượng mà! Và mỗi người chúng ta đều có một “hệ thống ra đa” để “bắt sóng” được nguồn năng lượng này, tên gọi nôm na của hệ thống ra đa ấy là *trực giác*. Ở trẻ, có thể bé kém ta về kinh nghiệm sống, nhưng trực giác tốt hơn

người lớn rất nhiều, vì “hệ thống ra đa” trực giác đó mới “ra lò” nên chất lượng còn đang “trong thời hạn bảo hành”. Trực giác của người lớn, qua thời gian sử dụng nhiều năm, đương nhiên khó lòng mà tốt như của bé: đồ cũ làm sao tốt như đồ mới được!

Giờ tôi mới quay lại để giải đáp trực tiếp vào câu hỏi được nêu ra: khi bạn có những vấn đề khó khăn rắc rối, số lượng những ý nghĩ trong đầu bạn cũng tăng lên vô cùng nhiều, và vì thế vô số những ý nghĩ ấy cũng tỏa ra một khối năng lượng cực kỳ lớn. Ý nghĩ tốt thì tỏa năng lượng tốt, và ý nghĩ xấu thì tỏa năng lượng xấu.

Xin đừng ai tiếp tục ôm ảo tưởng là có thể “gói kín” khối năng lượng ấy lại được, bạn không thể giấu bé bất kỳ điều gì hết.! Soát lại mà xem, những hôm bạn có chuyện lo âu, căng thẳng, bé của bạn dường như quậy nhiễu hơn, khó bảo hơn: bé nhận phải nguồn năng lượng căng thẳng lo âu từ bạn đấy. Bé có thể không biết cụ thể là chuyện gì, nhưng bé biết chắc là có điều bất lợi cứ âm thầm diễn ra sau lưng mình, làm sao bé cảm thấy đủ bình an để ứng xử dễ thương được. Đó là lý do những gia đình hay xảy ra chiến tranh lạnh, đa phần những đứa trẻ đều ít nhiều có vấn đề bất cập về tâm lý ở dạng tinh nhu tristem cảm

chẳng hạn, và trẻ thường tỏ ra mặc cảm, chán đời. Trong khi ở những gia đình hay có "không chiến" bằng vật dụng thì trẻ thường quậy tung hoặc bỏ nhà đi để tránh xa vùng "oanh tạc".

Tất nhiên không thể mong đợi mọi mối quan hệ trong tất cả các gia đình đều thuận buồm xuôi gió. Vậy thì khi bé phải hứng nhiều năng lượng không vui, nhưng nếu tiếp nhận nó ở trạng thái công khai, rõ ràng, nhẹ nhàng, bé được tôn trọng, được tham gia ý kiến, được chuẩn bị tốt về tinh thần để sẵn sàng thích ứng, đương nhiên sẽ tốt hơn rất nhiều so với việc đã cảm thấy buồn lo lại không hề được tôn trọng, chẳng ai cho mình biết đâu là chuyện bất ổn, tất cả cứ mờ mờ ảo ảo như những bóng ma!

Một đứa trẻ ba tuổi đã có quyền được biết tường tận rằng: từ giờ mình sẽ ở với mẹ, không có ba nữa, ba chỉ về thăm thoi (chứ không phải nghe nói dối là "ba đi công tác"), và mình phải chấp nhận điều đó. Riêng đối với phụ huynh, khi cố gắng "gói" cho kín khói năng lượng tiêu cực khổng lồ kia trước mặt bé, tâm lý sẽ bị căng thẳng nhiều hơn do cứ nơm nớp sợ bé biết. Trạng thái này rất dễ gây ra "hội chứng 5N": Nhịn - Nín - Nuốt - Nén - Nổ. Trên thực tế, không khó để quan sát thấy: khi cha mẹ lặng lẽ mất đoàn

kết nhưng giấu không trình bày cho con nghe, thì con rất dễ bị “văng miếng” bất kỳ lúc nào vì giai đoạn Nổ của qui trình 5N.

Có thể trong chúng ta, đã có những người được trải nghiệm trạng thái này: khi bé biết sự thật, bé sẽ trở thành người đồng minh tuyệt vời giúp phụ huynh mau vượt qua niềm đau hoặc sự khổ tâm nào đó. Trạng thái giấu diếm sự thật, che đậy thông tin gây cho bé sự bất an, sợ hãi vô cùng tận! Và với ai cũng vậy, một môi trường sống bất an là điều kiện lý tưởng làm nảy sinh những hành vi cực đoan, manh động, không thể lường trước được.

Tuổi biết... Râu!

Sáu tuổi!

Lần đầu tiên, bé “ra đời” thực sự: vào trường phổ thông, một ngôi trường khắc hẳn với ngôi trường mẫu giáo mà bé từng biết, từng quen và từng yêu mến. Trường đông hơn, lớp đông hơn, giờ học dài thường, giờ chơi ngắn ngủn. Mỗi lớp chỉ có một thầy hoặc cô, nên cần gì là phải tự lo, khó mà nhờ cô được. Thầy cô mặt mày “mát mẻ” hơn cô giáo cũ, “mát” tới mức bé thấy “lạnh” luôn! Kỷ luật ở trường phổ thông cũng “một trời một vực” với trường mẫu giáo: không chạy nhảy hồn nhiên như ở mẫu giáo được nữa mà phải có ý tứ, tự kết bạn mà chơi, tự phục vụ toàn phần những nhu cầu thiết yếu, những điều mà khi ở mẫu giáo bé vẫn được các cô nhắc và trợ giúp thường xuyên.

Nói nôm na, nếu ví trường mẫu giáo là cõi "thiên đường", thì khi vào trường phổ thông là bé đã "hạ cánh" trở lại "chốn dương gian" với những thực tế đôi khi rất... trấn trụ! Và mỗi ngày bé phải ở trong môi trường "dương gian trấn trụ" ấy khoảng tám tiếng.

Để động viên con, khi vào môi trường mới, phụ huynh thường "vẽ" ra những viễn cảnh khá đẹp, với mong muốn con vui vẻ tới trường. Việc làm đó đầy thiện ý, nhưng khá nhiều phụ huynh lại cung cấp thông tin theo lối "tô hồng". Để khi va chạm thực tế phức tạp lật lẩy, không ít bé đã... rớt bịch xuống một cách ngỡ ngàng! Vậy là nhiều hành vi phức tạp lật lẩy cũng bắt đầu phát sinh từ đây.

Đầu tiên, bé phải đổi mặt với vấn đề thành tích - điểm số, kể đến là sự tị nạnh của các bạn xung quanh. Vậy là sinh ra buồn rầu, giấu điểm cha mẹ khi bị điểm thấp, manh nha cho thói thiếu trung thực.

Kế tiếp, ngồi trong lớp phổ thông thì phải tuyệt đối im lặng, không thể buột miệng xì xào như hồi nhỏ được nữa, vi phạm là bị... mời ra sân đứng liền, đây cũng là một cú sốc đối với rất nhiều bé mới từ mẫu giáo lên, nhất là những bé... "miệng không kịp lên da non"! Nên khi về nhà,

thường ngồi suy tư ủ rũ, không hiểu tại sao mình “phát biểu ý kiến” mà bị ra sân đứng. Từ đây, dễ sinh ra thái độ thích cãi lẫy với người lớn.

Rồi thì, hay nghe cô bảo “Đã lớn rồi, phải...”; trong khi ở nhà thì làm cái gì mẹ cũng bảo “Con còn nhỏ, chưa được...”. Rốt cuộc bé không xác định nổi mình nhỏ hay lớn, nên phải... test: bằng cách tranh thủ tự ý ra quyết định mà không cần hỏi ý kiến cha mẹ! Ví dụ: nghe người lạ nói ngọt rủ đi chơi, trao đổi đồ chơi đồ dùng với bạn, “thuê mướn” bạn chép bài giùm để tránh áp lực bài vở v.v...

Bên cạnh đó, việc học chung với những trẻ lớn cũng khiến bé dễ choáng ngợp, dễ bắt chước những hành vi khiến người khác chú ý như chửi bậy, đánh nhau, ăn mặc không nghiêm túc.

Những nghiên cứu gần đây của các nhà giáo dục học đã cho thấy rằng: giai đoạn từ sơ sinh đến tám tuổi là giai đoạn lý tưởng nhất để uốn nắn nhân cách cho trẻ. Sau tám tuổi mới bắt đầu dạy ~~là quá muộn!~~

Sáu tuổi, nhân cách của bé đã định hình tương đối chắc, nên muốn bé có những hành vi đúng mực khi vào tuổi đến trường, thì ta phải có

sư chuẩn bị từ tuổi .. lên hai! Cụ thể: tập cho bé tự sinh hoạt độc lập theo giờ giấc, nếu bé có sơ suất thì nhắc nhở, không la mắng. Cho phép bé tham gia những buổi nói chuyện với người lớn, muốn nói gì thì phải xin phép. Cho bé tham gia những hoạt động phong trào ở các câu lạc bộ, nhà văn hóa, trong khu phố... càng sớm càng tốt để bé học được *kỹ năng chung sống cộng đồng*.

Hướng dẫn cho bé kỹ năng phức tạp như dàn xếp - thể hiện trước đám đông: xin phép, nói có chọn lọc ý tưởng và biết chấp nhận ý kiến trái chiều, để tránh hành vi cãi vã. Ví dụ, Một bé ba tuổi đã được mẹ huấn luyện kỹ năng dàn xếp như sau: con đang lúi húi thì mẹ tới đá nhẹ vào móng con một phát! Tất nhiên con khóc òa, nhưng mẹ lờ luôn! Đợi con nín khóc, mẹ hỏi "Mẹ đá con có đau đâu mà con lại khóc?" Con gào lên: "Khóc vì mẹ đá vào móng con!". Mẹ bảo: "Gào lên thế mẹ không hiểu nổi con ạ, con nói nhẹ nhàng thì mẹ mới hiểu. Vì sao con khóc?". Bé nhẹ nhàng hơn: "Vì mẹ đá con". Mẹ lại nói: "Mẹ nghĩ móng là để đá nên mẹ đá. Thế móng có phải để đá không con?" - Bé: "Không, móng là để ngồi". Mẹ: "À, vậy thì con hãy nói với mẹ là *mẹ ơi, móng là để ngồi, không phải để đá, từ giờ về sau mẹ đừng đá vào móng con nữa nhé*. Con (lặp lại): "Mẹ ơi móng là

để ngồi, đít là để i, không phải để đá, lần sau mẹ đừng đá mông con nữa, con không thích vậy đâu” - Mẹ: “À, mẹ hiểu rồi, mẹ không làm vậy nữa, xin lỗi bé nha”. Một bài hướng dẫn khá hoàn hảo!

Làm con... Khuyết tật!

Trẻ khuyết tật là ai?

Đó là những trẻ khiếm khuyết chức năng, không có khả năng làm được những điều mà đại đa số trẻ cùng độ tuổi có thể làm được, gọi là *trẻ thiểu năng* cho ngắn gọn.

Nôm na vậy, nếu nhìn từ góc độ xã hội, chúng ta sẽ giật mình tái mặt vì: trẻ “khuyết tật” ở đâu mà lầm thế! Dù các quý tử này có cơ thể - trí tuệ - sức khỏe hoàn toàn bình thường, nhưng...: năm tuổi không tự tắm rửa vệ sinh cá nhân, không tự xúc ăn. Bảy, tám tuổi không tự sắp xếp tập vở quần áo khi đi học. 9 - 10 tuổi không biết quét nhà, lau bàn ghế phụ mẹ. 12 - 13 tuổi không biết trông em, không tự dọn và dẹp bàn ăn. 15 - 16 tuổi mà khi đói không biết tự mua gói mì nấu ăn, không tự ủi đồ để mặc... Nói “hуу chес” ra: đây là

một dạng phế phẩm quý tộc! Nhóm trẻ "tầm gửi" có số ngày càng tăng này bị **khuyết tật** về kỹ năng sống, tính tự lập gần như bằng 0.

Trẻ khuyết tật kỹ năng ở đâu ra?

Câu "*Con hư tại mẹ*" là lời đáp cực kỳ chính xác: các bé thiếu tính tự lập hoàn toàn do cách giáo dục ở gia đình. Không ít ông bố bà mẹ, một ngày .xấu trời, đã "đứng hình" khi nghe chính đứa con - mà mình nâng niu như vàng như ngọc - hét vào mặt: "con ra nông nỗi này là tại ba má, sao hồi đó ba má không chịu dạy con?".

Hai lý do chính thường gặp của cái sự "không chịu dạy" là:

Lý do thứ nhất: Cha mẹ muốn "chỗ ráo con nằm, chỗ ướt mẹ lăn", tất cả những cay đắng cơ cực cha mẹ sẽ đứng mũi chịu sào, để cho con được sống hồn nhiên!? Số phụ huynh nọ luôn muốn giữ rịt con trong môi trường "vô trùng"! Nhưng hễ sống ở nơi "sạch" quá thì...mất tiêu kháng thể. Mà con thì không thể ở nhà hoài được, nên khi ra đường, chỉ cần gặp bất kỳ một "vi trùng" yếu xìu nào, con cũng "nhiễm bệnh" ngay. Bảo đảm!

Lý do thứ hai: "Tập cho nó tự lập, tự sống được là nó không cần mình nữa, tủi thân lắm"!? Haha...

đây đích thị là trạng thái mà Đức Phật Thích Ca gọi là THAM, tham dưới hình thức rất tinh tế: tham được là VIP của cuộc đời con! Mà hễ THAM là khổ liền. Bảo đảm!

VIP - trong tiếng Anh - là chữ đầu của ba từ: Very Important Person, nghĩa là *người rất quan trọng*. Nhưng vẫn chữ VIP ấy, cũng còn có thể là chữ đầu của ba từ: Very Irresponsible Person, nghĩa là *người rất vô trách nhiệm!*

Có những điều thật sự “bất khả thuyết”! Thôi thì, xin kể chuyện cho dễ vậy. Câu chuyện sau đây của chính gia đình tác giả, khi con trai học lớp mười (tại một trường Quốc tế 100% ở thành phố Hồ Chí Minh), nghĩa là con mới có 16 tuổi thôi. Một hôm nhà trường gởi giấy về nhà với yêu cầu như sau:

- a/ Học sinh sẽ tự tới xin việc ở một doanh nghiệp vừa hoặc nhỏ. Phụ huynh không xin giúp.
- b/ Học sinh phải làm việc ít nhất hai tuần không lương.
- c/ Sau thời gian làm việc, yêu cầu học sinh đem giấy nhận xét của doanh nghiệp về trường.

Mẹ choáng đến “bất tỉnh”! Vì: con mới 16 tuổi thì làm sao biết xin việc? Chưa học hết cấp ba thì biết việc chi mà làm? Tại sao con làm việc mà yêu

cầu không được lấy lương như những nhân viên khác?... Hàng loạt những câu hỏi kiểu “cha mẹ là lá chắn.” cứ ào ạt hiện lên đến nhức cả đầu, bèn đem ngay sự việc ra cầu cứu “ba nó”.

Nhưng thật bất ngờ, ba nó - một ông bố người Mỹ chính hiệu *con nai vàng*, sau khi nghe hết chuỗi kể lể của mẹ nó - bèn tuyên bố rằng: “vô cùng sung sướng, cứ tưởng sang Việt Nam sống là nó sẽ thành đứa... vô tích sự rồi”.

Và, ba nó bèn “khai quang điểm nhân” cho mẹ nó: Ở Mỹ, học đến cấp hai là phải đi làm thêm, bất luận giàu nghèo. 9 - 10 tuổi đã có thể đi giao sữa buổi sáng quanh quẩn trong khu phố. 12 - 13 tuổi có thể gõ cửa nhà hàng xóm lớn tuổi xin giúp làm vệ sinh nhà cửa, cắt cỏ sân vườn. 15 - 16 có thể đi phân loại thư cho bưu điện, giao báo hoặc hỏi người quen ai cần chăm sóc vệ sinh xe cộ. Thù lao thì cực kỳ “tượng trưng”, ví dụ: cắt cỏ 2 USD, rửa xe 3 USD v.v... Hoặc vài đứa có tài lẻ đàn hát chi đó thì tập hợp nhau ra công viên ngồi chơi nhạc, múa hát cho vui; cứ thảy cái nón xuống đó, ai bỏ vào bao nhiêu đều “cám ơn” hết, không phải ăn xin! Kể cả những bạn khuyết tật nhẹ cũng hăng hái tham gia. “Đứa” nào không vào guồng *làm thêm* như thế là nguy cơ bị bạn bè tẩy chay rất cao, vì đó là đứa cá biệt!

Thì ra thế! Nhìn lại yêu cầu “oái oăm” của nhà trường, lòng thầm biết ơn họ vô hạn: con đã xin việc sẽ “đụng độ” nhiều tình huống khác nhau. Khi cha mẹ không có mặt, nó phải động não để tự xử lý. Tất nhiên, trước đó, ba mẹ đã “cập nhật” cho đệ tử một cách tổng quát: nói gì, cách thuyết phục người nghe ra sao, cách trả lời các câu hỏi khó thế nào v.v... Và sau những lần đầu thất bại, con có kinh nghiệm “đầy mình” để làm tốt hơn ở những lần kế tiếp: thất bại dạng này - trong thời điểm ấy, giống như “virus đã được làm yếu đi”, giúp con từ từ tự tạo ra *kháng thể tinh thần*. Đây là cơ chế giống hệt việc chích ngừa các bệnh nguy hiểm, quá tốt!

Chẳng hiếm những đứa con - dù nhà rất khá giả - vẫn “bị mẹ bắt làm đùi thú”, mặc kệ bao lời lời dẻ biu “**đày con**”! Gặp phải lúc phong ba, con lập tức biết “làm đùi thú” để tự mình thoát hiểm và đứng vững. Tan cơn sóng gió, con chạy ào về bên mẹ chỉ để nói mỗi câu: “Mẹ ơi, con cảm ơn mẹ đã bắt con làm đùi thú, con thề tượng mẹ rồi nha”. Có tấm huân chương nào sánh được với câu nói đó của con không nhỉ?

Khoảnh khắc bạn được ôm vào lòng
mình một thiêng thần nhỏ khỏe mạnh cả về
thể chất lẫn tinh thần, đó là điều kỳ diệu. Vậy
thì, xin đừng ai vô tình biến điều kỳ diệu trở
thành nỗi đau.

Xin đừng ai, chỉ vì hiểu lầm hai chữ *yêu con*,
mà làm con khuyết tật!

"Cô ơi cô, chúng cháu yêu cô lắm"

(Lời một bài hát thiếu nhi)

Yêu đến mức cha mẹ ganh tị! Hổng phải sao? Nếu không yêu cô lắm thì tại sao cô nói đâu là con nghe đó? Thâm chí trong rất nhiều tình huống, mẹ còn phải đe rằng "Con không nghe lời, mai mẹ mách cô à nha". Cô nói thì con nghe răm rắp, còn lời cha mẹ nói thường lại như "bèo dạt mây trôi chốn xa xôi", con có nghe hay không là tùy...hên xui!

Biết rằng con yêu cô giáo, nhưng nếu con yêu cô năm phần thì chắc chắn phải yêu cha mẹ mình mười phần, nếu đó là những cha mẹ tốt. Chẳng có đứa trẻ nào dại dột đến mức đi yêu một người khác nhiều hơn cha mẹ mình. Thế thì tại sao: con yêu cha mẹ hơn yêu cô mà lại vâng lời cô hơn vâng lời cha mẹ? Đó là câu hỏi

tương đối hóc búa mà các phụ huynh yêu con bắt buộc phải tìm cho ra lời đáp!

Tuy nhiên, cũng chẳng khó lắm để có thể quan sát được nguyên nhân thái độ “ngohan lả” này của bé đối với cô giáo:

- Cô giáo - *đúng chuẩn* - thường nói với giọng điệu bình tĩnh, ngôn từ nhẹ nhàng, đúng mực, hiếm khi nào cô lên giọng, lại càng không bao giờ quát tháo. Cách nói chuyện này thể hiện sự tôn trọng nhân cách đối với trẻ. Dù bé có phạm lỗi cỡ nào thì giọng cô chỉ nghiêm nghị hơn thôi, chứ vẫn từ tốn. *Trên đời này, không đứa trẻ nào thích nghe quát mắng.*

Nhiều phụ huynh “cãi chay cãi cối”: “Nhưng rõ ràng khi tôi quát thì nó mới nghe”. Đúng! Vì trong thời điểm ấy bé biết mình “thấp cổ bé họng” nên vẫn ráng nghe, nhưng từ đó sẽ phát sinh ra cảm xúc căm ghét hành vi quát tháo nọ. Thái độ hung hăng của cha mẹ còn là biểu hiện của sự bất lực, khiến bé chỉ “tránh voi chẳng xấu mặt nào”, rồi đâu lại hoàn đấy, việc gì cũng phải phùng mang trợn má thì con mới nghe. Lớn thêm chút nữa là con copy ngay hành vi nói năng thô lỗ của cha mẹ. Xin hỏi nhỏ: “Bạn có thể phùng mang trợn má với con đến bao giờ? Và khi con không còn

"thấp cổ bé họng" nữa thì chuyện gì sẽ xảy ra?"

Tuy nhiên rất nhiều phụ huynh lại phàn nàn là khi "Nói với con đàng hoàng tử tế thì nó không nghe". Hiên tượng này có thật, bởi vì:

- Cô giáo *không bao giờ dọa*, mà chỉ công bố những biện pháp kỷ luật bé sẽ phải gánh chịu nếu không nghe lời, chứ không "giơ cao đánh khẽ" như cha mẹ. Nhiều phụ huynh khác lại bảo: "Ở nhà cũng phạt chí tử đấy, mà nó vẫn không nghe, càng ngày càng bướng". Đúng luôn! Bởi vì:
- Hình phạt cô sử dụng luôn nhân bản, cô không phạt vì giận, không phạt cho hả giận. Mà đây là điều khá nhiều phụ huynh vô tình "sập bẫy", với ngộ nhận thật ngây thơ rằng "Phạt một lần cho nó nhớ tới già"!?! Nhớ cái gì tới già mới được? Nhớ tới già là cha mẹ đã quá "ác" với mình! Chứ rất hiếm người nhớ là mình đã phạm lỗi gì, và lai càng hiếm người "tâm phục khẩu phục" khi hồi tưởng lại những lần bị phạt thuở nhỏ.

Vẫn biết rằng có câu ""thuốc đắng già tật": "thuốc" của cô dành bé cũng là thuốc đắng,

nhưng nó chỉ đủ đắng để "giã tật" thôi, chứ nó không đắng đến mức bé "nuốt" không nổi, sinh ra dị ứng trầm trọng với "thuốc"! Khi phạt con thật khắc nghiệt để hy vọng con "nhớ đời" mà biết nghe lời, thì phản lực tâm lý mà phụ huynh nhận được từ con sẽ là sự ấm ức, chống đối, thậm chí cả sự căm thù.

Bên cạnh đó, khi cô phạt, thì hình phạt thông thường được bé chấp hành và có tác dụng ngay. Chứ không như ở nhà, khi mẹ tuyên bố phạt là bé quyết "tử thủ tới cùng". Sao lại thế? Bởi vì:

- Khi cô phạt thì không ai có thể "ban thánh chỉ đặc xá" cho bé. Nên bé hiểu liền: lối thoát duy nhất là hãy "quyết tâm cải tạo tốt". Còn ở nhà, mẹ vừa phạt thì bố vò đầu xô ghế, bà nội lập tức cao giọng bênh cháu: "Nó còn bé tí, mới bốn, năm tuổi đâu biết gì mà phạt với vụ, sao cứ phải đày đọa cháu tôi thì mới vừa lòng à?" v.v. . Nghĩa là hàng loạt "trại tị nạn tẩm cỡ năm sao" cấp tốc mọc lên, bé tha hồ dựa dẫm, tha hồ tung chiêu "khổ nhục kế" để thoát tội.

Tình trạng này gọi là *môi trường giáo dục không thống nhất*: đây là yếu tố tệ hại hàng đầu trong giáo dục, vì nó vô hiệu hóa mọi sự uốn nắn

cần thiết. Hiểu một cách đơn giản: môi trường gia đình không thống nhất là nơi cho "xuất xưởng" đứa trẻ vô kỷ luật, quỷ quyết, mưu mô.

Vậy nên, để việc truyền dạy và ~~hết hồn~~ kĩ năng sống trở thành hoạt động đem lại hạnh phúc cho cả hai phía cha mẹ và con, không còn cách nào khả thi hơn là *hãy làm bạn với con*: dạy dỗ bé mọi điều với thái độ tôn trọng, chân thành, vui vẻ. Khi con phạm lỗi, cần xử lý nghiêm khắc nhưng bình tĩnh, dựa trên tinh thần tôn trọng phẩm giá của con, trong môi trường gia đình thống nhất.

"Home alone!"

("Ở nhà một mình": tên một bộ phim tâm lý rất nổi tiếng)

Ai đã từng xem bộ phim này đều cảm thấy yêu mến chú bé Kevin dễ thương - nhân vật chính. Lý do: chỉ mới chín tuổi thôi, nhưng khi vô tình bị... ở nhà một mình, Kevin đã có thể tự chăm sóc bản thân rất chu đáo từ chuyện ăn uống, tắm giặt, làm những việc vặt thường ngày. Hơn thế nữa, chú bé còn biết xoay sở rất khéo léo để chống lại hai tên trộm hung hăng khi chúng đột nhập vào nhà. Tất nhiên đó là phim, nhưng quả thật ở ngoài đời có những bạn nhỏ mà cha mẹ có thể hoàn toàn yên tâm khi con phải ở nhà một mình; và cũng có những đứa trẻ dù đã ở tuổi sắp hết cấp hai rồi - mà cha mẹ vẫn không dám mạo hiểm giao nhà, bởi sợ... "tiêu" cả của lẫn người!

Tất cả cha mẹ đều mong muốn con mình giỏi giang, có kỹ năng sống thật phong phú.

Ngặt nỗi, thấy con người khác giỏi thì thèm, nhưng chịu khó dạy dỗ để con mình cũng giỏi thì... có người dạy, có người không! Những đứa trẻ giỏi giang đều là do sư huấn luyện của cha mẹ, chứ có đứa nào lọt lòng đã biết làm hết mọi việc đâu!

Mấy vị lười biếng lại hay thích... giao con cho ông Trời theo kiểu: "lớn lên tự khắc nó biết" - ý là nhờ Trời dạy giùm đó mà. Nhưng ông Trời đâu có "rảnh" dữ vậy, con ai nấy dạy chớ! "Xuất xưởng" từ "lò" *chờ con ngoan săn* này, mới nảy nòi ra những đứa trẻ sắp vào đại học rồi mà đói là ngồi chịu trận, không nấu nổi cho mình một tô mì gói.

Nhớ những bạn nhỏ đầm đang của một thời gian khó, sáu tuổi đã nấu được bữa cơm đơn giản cho cả nhà với ba món. Mười tuổi trông em vô tư, biết chăm đàn gà vịt, dọn dẹp nhà cửa...

Phải chăng cứ nghèo khó thiếu thốn thì mới rèn được con? Vô lý! "Chướng ngại vật" nằm ở đâu? Nằm ở trong cách nghĩ của phụ huynh: ngày nay tài chính đổi dào, nhiều phụ huynh nghĩ rằng "Mình có nhiều tiền, thuê bao nhiêu oshin chẳng được, tại sao lại bắt con cưng phải làm những công việc nhà tạp nhạp đó".

Nhưng quy luật muôn đời là: muốn điều con thì phải luyện tập điều đó thật nhiều. Dĩ nhiên là hiểu, khi huấn luyện con xử lý vấn đề không qua những công việc đàm phán, gia đình, phụ huynh đã tạo ra một thao túng lý tưởng cho con luyện tập các kỹ năng tồn tại đến nhuần nhuyễn. Khi con bịn rịn chưa được thì sẽ làm lại, hậu quả không có gì quá nghiêm trọng. Đây là cách học vừa dễ, vừa vui, lại được chính mẹ dạy, còn gì bằng! Mai này khi bước vào "giờ trường" thật sự của cuộc sống, con sẽ tự tin vững vàng.

Ai dám chắc rằng mình có thể làm "tấm khiên bằng thép" để che chắn cho con suốt đời không "đổ máu"? Dễ hiểu vậy, mà nhiều vị vẫn "ngohan cố vót vát": "nhưng mướn oshin về rồi lại bắt con làm việc nhà à?".

Có một bà mẹ đã ra lệnh cho oshin không được làm bất cứ điều gì cho hai đứa con mình. Cả hai đứa sẽ phải tự làm hết: tự dọn phòng riêng, chia nhau rửa chén, đổ ai nấy ủi, quét sân, súc hổ bơi, giúp chị bếp chuẩn bị thực phẩm trước khi nấu nướng, trông em. Chị bếp đi chợ nấu ăn ngày thường, nhưng ngày nghỉ thì cả mẹ lẫn con

cùng đi chợ, nấu ăn. Đứa lớn dẫn đứa nhỏ đi cắt tóc, ăn sáng.

Trước khi thực hiện một điều gì, các con sẽ đưa "đề án" cho mẹ "duyệt" lần cuối. Ví dụ: "Mẹ ơi, em đau răng, con đưa em tới cô A nha sĩ nhé, con sẽ nói cô cho con ký vào hóa đơn chờ mẹ về thanh toán". Hoặc "Mai sinh nhật anh Hai, mẹ cho phép tụi con đi nhà hàng B ăn tối nhé, con sẽ lấy tiền ống heo, rồi lúc mẹ về cho con xin lại, con định chi cho bữa tối khoảng từng này... được không mẹ?" v.v... Oshin nhà đó có chức vụ *tổ trưởng tổ giúp việc* - sướng quá! Còn các con chị là...tổ viên!

Chị kể là hồi đầu đứa con gái của chị "biểu tình" phản đối: "Mẹ thuê người làm, tại sao tụi con phải làm?". Chị bình tĩnh trả lời: "Mẹ trả lương cho người giúp việc, thì cô ấy chỉ có bổn phận nghe lời mẹ thôi, chứ không có trách nhiệm phục vụ con. Con phải học để biết làm tất cả việc nhà và quản lý một gia đình.

Vậy đó, phẩm chất hàng đầu để trở thành một phu huynh tốt là *dũng cảm và kiên trì*.

Điều gì đã thay đổi

Con yêu sớm: những hệ lụy

Giới trẻ ngày nay đang rút ngắn dần độ tuổi yêu. Không khó để thấy rằng nhiều trẻ mới chỉ 12, 13 tuổi cũng đã bước vào tình yêu. Vì sao trẻ yêu sớm như vậy?

Xã hội ta thời cách đây chưa lâu, ở độ tuổi 13 - 14 là con gái đã được gả chồng, con trai 15 - 16 đã có vợ cơ mà! Như thế thì yêu ở tuổi 12 - 13 làm sao có thể gọi là "rút ngắn" được nhỉ? Ngày ấy, được cưới gả về mà không biết yêu nhau thì "chết đòn" với các cụ! Sao không thử nhìn vấn đề ở góc đối diện: chúng ta đang "kéo" dài tuổi "em còn bé lắm"?

Về sinh học, "vào yêu" ở tuổi "biết buồn" không có gì sai. Với bạn nữ, ở tuổi lên tám,

các tuyến hormon sinh dục bắt đầu được kích hoạt, hệ sinh dục hoàn thiện dần và đạt đến mức "Pro" ở tuổi 12 - 13 với hiện tượng dậy thì. Khi ấy cơ thể đã sẵn sàng cho việc giao phối để duy trì nòi giống. Lượng hormon này là "thủ phạm" chính của "vụ án" yêu sớm! Với bạn nam, hiện tượng dậy thì diễn ra muộn hơn khoảng hai, ba năm, và sau đó thì các chàng trai trẻ cũng sẵn sàng thực hiện thiên chức.

Nhưng, *sinh lý trưởng thành* lao tới trước, chẳng thèm đợi *tâm lý trưởng thành* và *hệ quả xã hội*: đang ở trong vòng tay mẹ ấm êm, sức còn chưa bung nỗi nỗi cảm lợn to bằng nửa cái thùng phi, chữ nghĩa chưa tới đâu, dùng một cái, về nhà chồng và trở thành nội tướng! Đương nhiên là không làm được, hoặc không thể làm tốt.

Rồi thì ra đời, gái ở tuổi 13 - 14 sẽ đảm đương được những nghề nghiệp nào để có thu nhập mà nuôi con nhỏ khi kiến thức chưa đủ? Trai tuổi 15 - 16 lấy đâu ra kinh nghiệm sống và bản lĩnh vững vàng để lèo lái một gia đình?

Như vậy, sinh lý - tâm lý - xã hội, cuối cùng, chỉ chấp nhận "đồng hành hòa thuận" cùng nhau khi trẻ bước vào tuổi 18! Đó là lý do trong xã hội hiện đại chúng ta qui định mọi người phải "hoãn" yêu cho đến 18 tuổi, để con trẻ có đủ thời gian

điều chỉnh ba điều cơ bản trên cho thật cân bằng, trước khi thực hiện thiên chức vô cùng quan trọng: làm cha mẹ. Sự cân bằng sẽ mang lại nhiều cơ may hạnh phúc hơn.

Điều ta thực sự lo sợ ở đây, chính xác ra, là trẻ quan hệ tình dục ở độ tuổi "nai vàng ngơ ngác" sẽ để lại nhiều hệ lụy rất xấu.

Đây có thể xem là giới trẻ đang chạy theo trào lưu không?

"Tiên trách kỷ, hậu trách nhân": Tại sao không ai chịu đặt câu hỏi ngược lại: "Ngày nay có không ít cha mẹ đã giáo dưỡng con kiểu gì, mà khiến trẻ bị suy dinh dưỡng tinh thần đến mức phải tìm cứu cánh trong mối quan hệ khoác áo tình yêu? Vì rõ ràng, vẫn có những gia đình con "yêu" rất... đúng lịch! Những trẻ "yêu" vội chỉ đơn giản cảm thấy quá cô đơn, dù chưa hề biết tình yêu đích thực là gì. Số "yêu sớm" này lại khá nhiều đến mức làm ta có cảm giác đó là một trào lưu.

Việc trẻ yêu sớm, nói chung, sẽ kéo theo nhiều vấn đề đáng lo ngại nào?

Yêu không xấu, nhưng quan hệ tình dục sớm khi còn "ăn chưa no, lo chưa tới", gây hậu quả xấu cho bản thân và cho cả thế hệ kế tiếp mới là tệ hại!

Rắc rối đầu tiên và nghiêm trọng nhất là lén lút quan hệ tình dục khi kiến thức của trẻ về an toàn tình dục gần như bằng 0, nhất là trong giai đoạn hiện tại, chúng ta thấy xuất hiện thêm nhiều bệnh nan y mới lây lan qua đường tình dục. Nếu mang thai ngoài ý muốn thì hậu quả thật gớm ghiếc: nạo phá thai gây vô sinh, bệnh tật, tử vong. Con sinh ra không cha, mẹ có thể không nuôi được, thì tương lai của em bé ấy sẽ vô cùng u tối.

Chưa kể đến việc các thế hệ sau lớn lên, không biết cha mình là ai, gây ra nguy cơ hôn nhân đồng huyết - cận huyết, làm tăng số lượng trẻ trì độn, suy thoái giống nòi. Hệ lụy đã ngay lập tức truyền cho nhiều thế hệ kế tiếp!

Tiếp theo là trẻ lơ là việc học, dễ có những hành vi bỗng bột, thiếu kiểm soát vì muốn thành anh hùng (rom!) để "lấy điểm" với "người dung khác họ". Sau nữa là trẻ dễ "đổi tính" thành đứa đổi trả, manh động để "bói" ra tiền chi trả các khoản tình phí! Cuối cùng, ở tuổi ô mai này, khi gặp cảnh "cơm không lành, canh không ngọt" với "đối tác", nguy cơ "chán sống" cao hơn rất nhiều so với độ tuổi trưởng thành.

Ông bà ta vẫn có câu nên phòng ngừa từ xa là tốt nhất. Vậy, những định hướng về tình yêu cho con trẻ nên bắt đầu từ lúc nào?

Phòng ngừa tức là có biện pháp ngăn chặn trước để sự việc không bao giờ xảy ra. Ví dụ: chích thuốc phòng ngừa uốn ván là để không bao giờ bị uốn ván. Còn *định hướng* là vẽ ra bản đồ đúng để sự việc xảy ra theo lộ trình an toàn. Ví dụ: định hướng nghề nghiệp cho con để con hiểu nghề nào mình có thể làm hiệu quả nhất.

Nếu hỏi theo hướng *phòng ngừa* thì chắc không ai trả lời được và cũng chưa chắc có ai đã muốn trả lời. Vì công bằng mà nói, yêu thương vốn là "thực phẩm" tinh thần của con người từ thuở lọt lòng: có gì xấu khi con yêu thêm được một người nữa? Vấn đề cần "làm rõ": đó có thực sự là tình yêu không, tình yêu ấy thuộc dạng nào: an toàn hay không an toàn, tình yêu ấy đủ nền tảng để tồn tại tốt hay chưa v.v...

Còn nói theo tiêu chí *định hướng* thì sự việc sẽ khác hẳn: đầu tiên xin trả lời rằng cần định hướng cho con từ... ba tuổi, ở *cấp mẫu giáo*, về tình yêu!

Áp đặt và cấm cản có là biện pháp tốt không?

Phụ huynh chỉ có thể áp đặt và cấm cản

được thể xác của con thoi, và tỉ lệ được cung rất thấp. Chứ phần tinh thần thì còn lâu mới áp đặt cẩm cản được, và trái cẩm luôn là trái ngon!

Có một nguyên tắc đúng trong cả hai khía cạnh vật lý và tâm lý:

Khi ta tác động một lực thì sẽ phát sinh ra phản lực.

Khi áp đặt - cẩm cản, phụ huynh đã tác động vào tâm lý trẻ một lực khá mạnh, ngay lập tức họ sẽ nhận lại phản lực tâm lý từ con: sự chống đối. Thậm chí, có đứa “cứng đầu” còn tâm sự với bạn thân là “tui biết ông bà già nói đúng nhưng tui nghe hổng nổi, vì tui hổng thích ai ra lệnh cho tui hết”! Đó là kết quả của phản lực tâm lý.

Chắc hẳn nhiều người trong chúng ta đã từng đọc qua cuốn tiểu thuyết lừng lẫy *Tiếng Chim Hót Trong Bụi Mận Gai*: nhân vật nữ chính đã bắt đầu yêu người đàn ông của mình từ năm cô... mười tuổi! Và tình yêu chín chắn đó kéo dài theo năm tháng, bất chấp tất cả: gia đình, xã hội, nhà thờ, tôn giáo, và cuối cùng là bất chấp luôn sự ma quái của số phận!

Vậy nên, xin nhớ nǎm lòng: áp đặt - cẩm cản là “điệp vụ bất khả thi”!

Cha mẹ thường hay chọn kiểu ứng xử "mua đồ rẻ" cho con: khi họ đánh giá một mối quan hệ nào đó có thể mang lại hê lụy xấu cho con thì họ quyết lòng ngăn cản, để con không phải trả giá đắt cho mối quan hệ ấy. Hiếm ai chịu hiểu rằng: đó là cái giá cần thiết để con "mua" bài học khôn! Cha mẹ chỉ có thể - và chỉ nên - phân tích, lý giải, yêu thương và chấp nhận, hết sức tránh áp đặt - cấm cản. Trong những điều này, *yêu thương* con là yếu tố quan trọng nhất để giúp con... nhanh khôn!

Thông thường, phụ huynh nào yêu thương con đúng cách, thì con sẽ hỏi ý kiến và sẽ nghe lời ngay khi được lý giải rõ ràng. Còn yêu thương không đúng cách thì sẽ bắt buộc phải áp đặt - cấm cản, khủng bố và...bất lực!

*Trẻ khi yêu thường giấu kín cha mẹ, những dấu hiệu nào giúp cha mẹ "nhận diện" trẻ đang yêu?
Cần làm gì để bảo vệ con trẻ?*

Giàng ơi! Nếu cha mẹ nào có câu hỏi này trong đầu, thì rõ ràng với họ, tình yêu đã trở thành tên tội phạm cực kỳ nguy hiểm đang bị "Interpol phụ huynh" phát lệnh truy nã đặc biệt rồi!

Chuyện bé, xé chi cho to vậy? Xé to tung tóe ra rồi...bất lực, không dọn nổi?

Mỗi cây mỗi hoa: mỗi người yêu mỗi kiểu khác nhau, ở tuổi khác nhau. Và ở đời có bao nhiêu cách yêu thì cũng có bấy nhiêu cách... giấu! Nhưng nói chung, khi yêu, dù là yêu "tập sự", ai cũng sống trên mây, nên dấu hiệu dễ nhận thấy nhất là con "lơ lửng" trên... triển, "kéo" hoài không xuống nổi và trông rất lâng mạn. Khác nhiều so với dạng "lơ lửng" một cách rầu rĩ lo lắng vì bị "đại bàng học đường" khủng bố!

Cần làm gì để bảo vệ con ư? Có một "công thức" của thiên nhiên rất hay, mà ta có thể áp dụng trong khía cạnh này: *trong cơn bão, nơi bình yên nhất là mắt bão*. Ta biết rằng *cơn bão* tình yêu chẳng chóng thì chầy sẽ "ập" đến với con, vậy thì điều ta nên làm và cần làm là dạy con biết cách nương theo *mắt bão* để có cơ may được an toàn. Cách đó là gì, có phụ huynh nào tự hỏi mình chưa?

“Dạy” con biết yêu... Từ sớm!

Tình yêu, thực chất, là quà tặng Trời ban: ai cũng yêu! Vấn đề nằm ở chỗ: sử dụng món quà tặng ấy như thế nào mới là chuyện...nhức đầu. Tình yêu đôi lúc như mật ngọt, nhưng lầm khi lại kinh hoàng như bão tố, “quật” tơi bời khiến đương sự phải “lên bờ xuống ruộng”.

Là phụ huynh, thật tình, chẳng ai muốn cuộc đời con mình phải tơi tả te tua chỉ vì... món quà tặng của ông Trời. Vậy ta có thể làm gì cho con để món quà ấy đem đến may nhiều rủi ít? Để dù tình yêu có hiện ra dưới “hình tượng” là bão tố, thì con vẫn bình yên?

Trong cơn bão, nơi sóng êm gió lặng nhất là mắt bão. Muốn con đừng vội vàng yêu sớm, thì hãy *dạy cho con biết về tình yêu* từ...thật sớm!

Và quan trọng là dạy theo tiêu chí **chia để trị**: tách sự tò mò muốn khám phá cao độ ra khỏi sức hút giới tính do ảnh hưởng của hormon sinh dục.

Nếu bạn để hai “ngòi nổ” này “nhập” lại với nhau - như thường gặp trong đời, thì “tui nó” sẽ trở thành một quả bom hạt nhân với hậu quả khôn lường!

“Tách” như thế nào?

- Ở lứa mẫu giáo, cha mẹ cần giúp con *trải nghiệm cảm giác yêu thương* thông qua công thức: “Trách nhiệm làm nảy sinh và nuôi lớn yêu thương”.

Khi ta có trách nhiệm với ta sẽ yêu thương người đó tràn trề, nhiệt tình hơn, càng lớn, thương càng cao. Yêu thương không phải từ những lời “huấn thị” đâu, mà con phải biết yêu thương của mẹ, của bố nhé!?

Ở lứa ba tuổi trở đi, con cần được rèn và giao cho những trách nhiệm vừa sức phục vụ những người thân trong gia đình. Đây là cách gieo và chăm sóc “hạt mầm” yêu thương: con sẽ cảm nhận trọn vẹn yêu thương là gì. Cũng ở lứa này, con cần được dạy để biết có hai giới tính khác nhau và khác ở điểm nào. Cho con biết bé ra đời

là từ sự yêu thương nhau giữa hai giới tính ấy, chứ không phải con chui ra từ...nách mẹ, hay "mẹ nhặt con từ thùng rác"!?

Khi con bắt đầu có tâm tư tuổi dậy con biết qui trình sinh lý của mình, ngoài, trong đó có con người, để rồi ra mẹ cấm. Dứt khoát phải dạy kiến thức này trước khi tuyển hormon sinh dục bắt đầu "mạnh động", để con học những bài sinh vật học nợ một cách hết sức vô tư. Khi đã "thuộc bài", sự tò mò trong con sẽ bớt "vô tổ chức" hẳn.

Ngoài ra, hướng dẫn cho con biết rằng: ở tuổi này thì ngoài mẹ ra, không cho phép ai được nhìn thấy thân thể của mình nữa. Nếu có ai cố tình làm việc đó - ngoại trừ lý do y tế - đều là nguy hiểm, và phải tìm cách thoát ra (la lớn, chạy, chống lại ở mức tối đa) rồi báo ngay cho phụ huynh biết.

- Khoảng 8 - 10 tuổi, đã có thể tâm sự với con như người lớn rằng ở đời có nhiều loại tình yêu lắm: yêu gia đình, đồng bào, bạn bè, người cơ nhỡ, quê nhà, đôi lứa v.v... Đến tuổi này đã phải dạy bé hết tất cả về qui trình giao phối và an toàn tình dục trong thế giới sinh vật, tất nhiên của cả con người.

- 11 - 12 tuổi trở đi, khi hormon sinh dục đã bắt đầu chi phối mạnh, hãy tỉ tê với con về tình yêu đôi lứa - là điều con bắt đầu quan tâm nhiều: có những kiểu tình yêu đôi lứa như thế nào (kiểu nô lệ - chiếm hữu, kiểu phong trào, kiểu bằng hữu, kiểu cộng sinh v.v. . .), phân tích cho con biết những biểu hiện của từng kiểu, để "lỡ" gặp thì con biết nhận dạng. Đặc biệt lưu ý con về **sức hút giới tính do tác động của nội tiết tố** - nhấn mạnh cho con biết sức hút đó không phải tình yêu!

Tập cho con chơi một vài môn thể thao từ nhỏ cũng là một cách hữu hiệu để con không "nhàn cư vi bất thiện" sa đà vào chuyện "yêu vớ yêu vẫn". "Bỏ nhỏ" với đệ tử rằng: "Kiểu tình yêu an toàn là dạng tình yêu bằng hữu, vì nó có đủ bốn yếu tố **tôn trọng, công bằng, yêu thương, vui vẻ**, không thấy đủ bốn "vị thuốc" đó thì nên tránh xa là "thượng sách". Rằng "ở trường vòng vòng chỉ có bấy nhiêu đứa, ngoài đời còn vô số người hấp dẫn hơn cho con chọn, nên bạn tốt của ba mẹ hãy kiên nhẫn tí tẹo nữa thôi. Ngà ngà, xỉn xỉn chút cũng không sao, qua rồi sẽ thấy mắc cười lắm con à. Yêu vội mà hối, mai mốt nhớ lại thấy mình ngổ, mắc cỡ chết mồ!".

Riêng phụ huynh châu Á thường rất hay “quên”: ai cũng có nhu cầu và khao khát muốn được âu yếm. Vậy nên trìu mến ôm ấp con từ nhỏ tới lớn cũng là một cách giữ con, vì con sẽ không nhất thiết phải tìm tới “người dung” để giải tỏa cơn “khát cháy cổ” của mình. Còn nếu ai đó cứ “cứng đầu ngoan cố” cho rằng “âu yếm nó lớn, ôm ấp con hoài nó yếu đuối”, thì “nó” sẽ đi tìm người khác để được âu yếm ôm áp. Lúc ấy, Trời gầm cũng không nhả. Lúc ấy, mẹ cha chẳng là “cái định” gì nữa. Tự nhiên mình đi hạ bệ mình tới mức “chẳng là cái định gì” trong cảm xúc con thì ráng chịu, đừng bán than!

Cách tác động đa chiều như thế sẽ là liều vắc - xin cần thiết để ngừa “bệnh” *yêu sớm* ở tuổi ô mai.

"Dạy ăn dạy nói..."

Ông bà mình có câu "Dạy ăn dạy nói, dạy gói dạy mở". Nói chuyện là một hoạt động gần như là bản năng của tất cả mọi người, mà sao có nhiều phụ huynh bỗng cảm thấy ngỡ ngàng khi "con chẳng biết nói chuyện đối đáp gì cả, cha mẹ nói năng lưu loát vậy mà sao nó lại dở thế không biết? Nhiều lúc muốn chui xuống đất nè vì nó".

Cái gì cũng vậy, muốn có sản phẩm tốt thì trước hết phải có nguyên vật liệu tốt. Sau đó là qui trình chế biến tốt, cuối cùng là khâu đóng gói và bảo quản tốt. Những kỹ năng của trẻ chính là những sản phẩm của gia đình và xã hội. Cụ thể ở đây là kỹ năng *thể hiện bản thân - gây thiện cảm* thông qua ngôn ngữ, gọi nôm na là *đuyên nói chuyện*.

Khi phân tích theo cách này thì chúng ta thấy ngay:

Nét chuyên không còn là một bản năng thông thường nữa, mà trong xã hội loài người, vị trí nó đã được nâng cấp trở thành một kỹ năng cao. Kỹ năng này lợi hại đến mức dân gian đã có câu "mồm miệng đỡ chân tay"! Một kỹ năng quan trọng vô cùng, góp phần không nhỏ trong hành trình tiến thân của một cá nhân.

Năm 2007, bạn Adora dễ thương sang thăm Việt nam. Ở tuổi mười một, Adora đã "kịp" cho xuất bản tới bốn trăm đầu sách thiếu nhi! Một con số có thể gây "choáng" cho bất cứ ai. Nhưng để đạt được điều đó, thì chắc chắn trong suốt mười một năm ấy, mẹ của Adora phải "nạp" vào đầu con nhiều hơn bốn trăm đầu sách, tất nhiên rồi!

Phụ huynh mình hay có một ngộ nhận rất "cổ tích": khi con còn nhỏ thì chỉ chăm chăm cho con "học lễ" mà chẳng chịu cho "học văn" vì "cho nó học nhiều nó thành cụ non mất". Nhưng ở tuổi đến trường thì lại muốn con biết đủ thứ: lấy đâu ra? Không thích bỏ "nguyên liệu" vào mà lại muốn lấy được sản phẩm, còn đòi sản phẩm tốt

mới chịu, thiệt là bó tay! Huấn luyện kỹ năng là công việc cần một qui trình - quá trình rất dài; kỹ năng trao đổi - đối đáp cũng không ngoại lệ, cũng cần một quá trình dài con mới có thể "tiêu hóa" trọn vẹn, biến kiến thức trở thành "của dồn túi", khi con cần là có sẵn xài ngay.

"Nguyên vật liệu" để sản xuất ra sản phẩm *kỹ năng nói chuyện tốt* tất nhiên sẽ là *được nghe nói chuyện nhiều, đúng mực*: cha mẹ nói chuyện nhiều, nói năng đúng mực, dùng từ ngữ phong phú với con từ sơ sinh là một cách cung cấp nguyên liệu rất đơn giản nhưng vô cùng hiệu quả để giúp con "nói hay" khi bước vào tuổi đến trường, và có cơ hội phát triển ngôn ngữ - khả năng văn học rất tốt.

Tất nhiên khi nói chuyện với con, *kỹ thuật dẫn dắt* là yếu tố không thể coi thường. Kỹ thuật webtalk trong chương trình Kỹ Năng Cơ Bản Của Phụ Huynh là một cách khá điển hình giúp phụ huynh không "tắc tịt" khi nói chuyện với con, đồng thời giúp bé tự duy và nói chuyên tốt. Bản thân phụ huynh phải có ý thức tự học, bởi nếu không... Ta vẫn rất thường hay gặp những gia đình - kể cả gia đình trí thức - cha mẹ thì rất chi là lợi khẩu, nhưng con lại "câm như hến". Đó là do cách nói chuyện của cha mẹ phản tâm lý quá, nên con "tự bế" luôn cho

yên cửa yên nhà, mới xảy ra "thảm cảnh" ai nói nấy nghe. Ông bà hay bảo "Vợ chồng nó giành nói hết rồi, cháu tôi không còn gì để nói nữa".

Nói chuyện là một kỹ năng mà ta không thể nào công thức hóa theo kiểu "lần sau con nói thế này nghe chưa"! Rõ ràng trong thực tế khá nhiều phụ huynh phải "kêu trời" vì "đã bảo cả trăm lần rồi là mẹ gọi thì con phải **dạ** mà nó cứ **ơi**, bị ăn tát bao nhiêu vẫn thế". Dễ hiểu quá: mẹ dặn con là phải **dạ**, nhưng mỗi lần ba mẹ gọi nhau thì hai người ấy toàn **ơi**. Tiếng **ơi** với bé mới là "ngôn ngữ chuẩn", nên bé cứ thế mà **ơi**, nhớ sao nổi từ **dạ** mà nói!

Lớn hơn chút nữa, muốn con nói chuyện lẽ phép, đổi đáp giỏi, phụ huynh chỉ việc nói chuyện lẽ phép với người lớn tuổi hơn mình, cho phép con được nghe khi phân tích những vấn đề phức tạp, lập tức con sẽ học được cách suy nghĩ để đổi đáp, chẳng có gì khó cả!

Chẳng hiếm gặp các bậc phụ mẫu đố có bao giờ chịu nói chuyện thân tình với con, mở miệng ra là "có gang có thép", thái độ kẻ cả trịch thượng kiểu "lần sau đừng có như thế biết không? Có cái đầu đâu mà không biết suy nghĩ? Muốn làm xấu hổ cả nhà đấy à? Sao không biết nhìn ba mẹ mà học?". Lên lớp "dạy đời" con với giọng điệu đầy

"phong cách" như thế mà lại muốn con ăn nói nhẹ nhàng, lễ độ, khôn ngoan thì quả là chuyện... viễn tưởng!

Giáo sư người Mỹ Glenn Doman, vị bác sĩ tiên phong trong lĩnh vực Phát Triển Não Bộ Trẻ Em đã có công thức cực kỳ dễ nhớ:

* NINO:-Nothing In Nothing Out, nghĩa là "Không bỏ chút gì vào thì sẽ không lấy được chút gì ra!"

Việt Nam hóa cho dễ nhớ: "Không *Gieo* thì đừng mong *Gặt* hái". Hoặc "Làm biếng *Cho* thì đừng mong *Nhận* lại"!

Được mẹ yêu: giá bao nhiêu?

Từ hồi còn nhỏ xíu, tôi và các bạn luôn được nghe, nghe suốt ngày: "Ngoan nhé, ngoan mẹ mới yêu" - "Đừng hư, hư là ba không thương đâu". Lớn lên một chút, nghe nhiều hơn: "Học giỏi ông mới cưng" - "Ngồi im nhé, chạy lăng xăng phá phách bà ghét lắm". Lớn tướng, nghe đầy cả tai: "Cả nhà là bác sĩ, kỹ sư, thì con ít nhất cũng phải thạc sĩ đấy, không thì ba mẹ không dám nhìn ai"!?!?

Những "thông tư, chỉ thị" rất đỗi "gia phong, nề nếp con nhà" kia luôn đeo đẳng chúng ta, đến nỗi mỗi khi làm điều gì, chúng ta luôn ngập tràn...tinh thần cảnh giác: ba, mẹ, ông, bà sẽ nghĩ gì, nói gì, sẽ phản ứng ra sao? Nguyên "băng" Ông - Bà - Cha - Mẹ chẽm chệ "xí" hết chỗ trong

tâm trí con, chẳng còn chút không gian trống nào để con suy nghĩ về điều vô cùng cần thiết: "mình cần tiến hành công việc như thế nào cho hiệu quả nhất"?

Đôi khi kết quả công việc không được như ý thì ôi thôi...con bốn chốn thức trắng đêm để tìm mọi phương kế thoát khỏi sự chỉ trích - la mắng - mỉa mai chế giễu - trưởng phạt, chứ không còn chút hồn vía nào để suy nghĩ về cách làm lại công việc ấy tốt hơn.

Nhưng gia đình có phải nhà tù đâu mà con cần nghĩ cách thoát nhỉ?

Hóa ra có đấy: nhà tù vô hình nhưng khắc nghiệt của những điều kiện, những kỳ vọng, những sự áp đặt, dẫn đến hố sâu của pháp phỏng bất an. Ở một góc thăm thẳm trong tâm tưởng của con, sự hồi hộp nơm nớp luôn đầy ắp, vì sợ "phạm lỗi là mẹ sẽ không thương nữa, mẹ nói vậy mà"! Con luôn bị lún sâu trong vũng lầy *âu lo!*

Từng được nghe câu: "Vì Thương để không thể cùng một lúc có mặt với tất cả mọi người, nên Ngài đã tạo ra các bà mẹ": tình yêu thương của cha mẹ - vốn được Trời ban - là để con có chỗ an trú tinh thần - nay bỗng biến thành nguy cơ đem lại cho con sự âu lo, căng thẳng. Rất

nhiều bé, khi lỡ phạm lỗi là không dám về nhà, mà lang thang đâu đó; hoặc xin "tị nạn" ở nhà bạn bè: nguy cơ sụp bẫy các tệ nạn xã hội lập tức tăng vọt!

Không thể không thắc mắc: phụ huynh của những bé này, khi khiến con âm thầm sợ hãi đến mức có lúc "văng" ra khỏi nhà như thế, họ có hả hê không? Khi được hỏi, họ đều trả lời "Không, tôi không ngờ, tôi khổ tâm lắm". Biết làm thế sẽ khổ tâm cho con và cả cho mình, vậy mà vẫn làm hoài. Lạ chưa!

Con sinh ra đời là để được yêu thương. Tạo hóa tạo ra cha mẹ là để yêu thương dạy dỗ con mình. Nhưng với cách ra điều kiện "con phải thế này, thế kia mẹ mới thương", tình yêu của mẹ bây giờ đã được định giá cụ thể, trở thành một thứ để trao đổi. Bà mẹ ấy trở thành... chủ tiệm, và đứa con bất đắc dĩ trở thành... khách hàng thân thiết, vì không thể tìm món "hàng quá độc" ấy - tình yêu của mẹ mình - ở một nơi nào khác!

Kỹ năng **bắt chước** để học hỏi ở trẻ lại rất tuyệt vời, do đó, khi ai cân - đong - đo - đếm với con, thì con cũng lập tức cân - đong - đo - đếm lại với người đó. Con cũng bắt đầu ra điều kiện: "Con được mười điểm thì mẹ cho con đi công viên nước nhé" - "Con đậu đại học thì mẹ thường

giùm gì nào, một con tay ga 125 đi mẹ"... Riết, nhìn cái nhà sao mà giống... cái boutique! Shop hạng sang nhưng sòng phẳng!

Nhạc sĩ Y Vân đã từng viết nên những ca từ bất hủ: "Lòng mẹ bao la như biển thái bình..." ...

Biển có hai tính chất rất kỳ diệu: *dung chứa* và *thanh tẩy*. Dù các dòng sông có đẩy ra biển những dòng nước đục ngầu đầy rác rưởi, thì biển cũng dung chứa tất cả và làm cho mọi thứ dần trở nên trong sạch. Biển chưa bao giờ đặt điều kiện: "Nước sông không sạch thì đừng có chảy ra đây"!?! Lòng mẹ cũng thế, cũng có khả năng dung chứa và thanh tẩy mọi điều từ con trẻ. Chắc chúng ta, ít nhiều, cũng đã từng được nghe đôi ba câu chuyện về mẹ của vài phạm nhân trọng án. Con họ mang tội rất nặng, vướng vòng lao lý không hẹn ngày ra, nhưng mẹ vẫn cắn ca cắn cùm đi thăm và luôn nói với con rằng: "Ráng cải tạo tốt rồi về với má nghe con".

Đó là tấm lòng của biển, tấm lòng của mẹ.

vô cùng khinh khores, là tinh chất tối thượng làm cho con ta không còn thiêng liêng. Mất đi sự thiêng liêng của đình không còn là nơi để con ta sống và cũng bình thường như nhau với ai khác vậy thôi.

Khi đó, sự luyến lưu gắn bó sẽ không xuất hiện: vui thì con ở nhà, không thích thì...nhấn nút biến! Rồi do vậy, con cũng ít khi chịu cân nhắc về những việc có thể ảnh hưởng xấu đến hạnh phúc - danh dự của gia đình.

Con ngoan mẹ yêu đã dành, con chưa ngoan mẹ cũng vẫn yêu. Đó mới là động lực tốt để những đứa con lỡ lầm biết quay đầu hướng thiện. Chẳng có đứa con nào, dù chỉ một lần thôi, muốn thầm tự hỏi trong u ẩn: "Được mẹ yêu, giá bao nhiêu?"

Hươu con chạy đường nào?

Là phụ huynh, chắc hiếm ai “thoát” được “vụ án” dạy con về giới tính. Nhưng các phụ huynh phương Tây không gặp rắc rối nhiều về vấn đề này, mà đa phần phụ huynh Á đông thì lại bị... “ném” từ “bí” đáo đến “bí” rợ, cuối cùng là *bí lù* luôn!

Suy cho cùng, tất cả cái khó đều khởi nguồn từ thành kiến xã hội rất vô duyên của một thời: ai dám mở miệng nói về giới tính thì đó là người không đàng hoàng, không đứng đắn! Mà phụ huynh nào cũng muốn mình là người đứng đắn trong mắt con, nên hễ con hỏi tới là... né gọn bẳng kiểu như “Mẹ nhặt được con ở thùng rác”, hay “Có con đại bàng bay ngang thả xuống cái túi, mẹ mở ra thì thấy có con”, hoặc “Con chui ra từ nách mẹ”. Gặp phải câu “khủng bố bẳng bom

tấn" như: "Con chui vào người mẹ như thế nào để mẹ đẻ con ra?" thì vội vàng "chui xuống hầm trú ẩn": "Lớn lên con sẽ biết! Tư thế "trực chiến" của phụ huynh thường là ***thụ động đỡ và né***, trong khi thiên chức của cha mẹ lại là ***chủ động hướng dẫn kỹ năng cho con***.

Hươu con, ngựa con, voi con... hay trẻ con cũng vậy, cũng đều có một đặc điểm chung: khi ở lứa tuổi ấu nhi, ý nghĩ và cảm xúc của bé cứ bay bổng rất hồn nhiên, như máy bay không người lái, khiến con rất dễ có những hành vi khó kiểm soát. Đó là lý do tất cả các loại bé - từ con thú đến con người - đều cần cha mẹ "bảo hiểm" bằng sự hướng dẫn kỹ năng một cách cụ thể, rõ ràng.

Cấm đoán, giấu diếm là giải pháp cực kỳ hạ sách, đôi khi rất phản tác dụng, bởi "trái cấm là trái ngon"!

Biết rằng phải dạy và rất muốn dạy, nhưng **dạy thế nào?** Đó là chướng ngại khổng lồ của khá nhiều phụ huynh.

Có nhiều cách, bạn hãy chọn cho mình và con một cách phù hợp. Tốt nhất là nên bắt đầu từ khi con còn nhỏ với những lời giải thích dễ

"tiêu hóa" như: "Mẹ có một nửa của con, ba có một nửa, hai người góp lại thành con"; con trai khác con gái ở điểm nào... Lớn hơn một chút, ta có thể mua sách về giới tính, lảng lặng đặt lên bàn của con và tổ chức những cuộc thi *đố vui để học mini* trong những buổi tối sinh hoạt gia đình.

Lớn thêm chút nữa, sắp vào teen, thì những *bài sinh vật vui* sẽ rất thú vị cho cả cha mẹ và con: phụ huynh sẽ là . . . giáo viên sinh vật, chuẩn bị đầy đủ tài liệu, hình ảnh và kiến thức thuyết minh cho con nghe như trong những giờ sinh vật thực thụ tại trường. Từ ngữ nên sử dụng cũng là những từ ngữ rất ư là . . . sinh vật học: giống đực, giống cái, dậy thì, giao phối, thụ tinh, thụ thai v.v. . sẽ giúp phụ huynh dễ "mở miệng" hơn rất nhiều. Những kiến thức này con có học đại cương ở trường rồi, cha mẹ chỉ việc lấy đó làm "bàn đạp tấn công" qua phần cần thiết: *an toàn tình dục*, các biện pháp để phòng xâm hại tình dục v.v. . Tại các trường quốc tế, ở tuổi lên mười, học sinh đã được cập nhật đầy đủ những hiểu biết cơ bản như vậy để có thể tự vệ, tự hạn chế ở mức tối thiểu nguy cơ "chết vì thiếu hiểu biết".

Chỉ hơi "nan giải" chút xíu khi "gà trống" nuôi con gái, hoặc "gà mái" nuôi con trai! Với những

già cảnh đặc biệt này, cách tế nhị và khá hiệu quả là *viết thư*. Trong quyển *Thư Gởi Người Sắp Lớn* (NXB Kim Đồng), có bức thư của một "gà trống" gửi cho con gái. Bố đã giải thích rành rọt để trấn an và hướng dẫn con gái mình cách "xử lý hành chính" trong những ngày "đèn đỏ", một bức thư đầy cảm động!

Nhờ đồng nghiệp nam - hoặc nữ - tới nhà giúp đỡ bé cũng là một giải pháp khả thi được rất nhiều phụ huynh neo đơn lựa chọn. Cùng lầm nữa, hãy nhờ bác sĩ hoặc chuyên gia tham vấn "nhỏ to tâm sự" với con.

Khi gặp đề tài nhạy cảm, "tuyệt chiêu" hay được các "cao thủ võ lâm" trong giới phụ huynh sử dụng là *hóm hỉnh - tiểu lâm - hài hước*, đây là "cứu cánh" giúp cha mẹ "qua truông" suông sẻ. Ví dụ: mẹ mới hoàn thành xong bài "sinh vật" về quan hệ giới tính và thụ thai, là buổi tối mấy bố con đã có một đề tài "vĩ mô" để bàn tán rôm rả: "Hôm nay các bạn biết cách tạo ra em bé rồi nhé, bây giờ chỉ phải coi lại xem vì sao hai bạn ra từ cùng một lò, mà một bạn thì trắng trẻo nhưng lùn tịt, còn bạn kia thì đen thùi lùi lại cao nhồng vậy?". Với không khí gia đình như vậy, bé sẽ hiểu: giới tính là chuyện bình thường như bao chuyện khác, ta hoàn toàn có thể trao đổi cởi mở, thoải

mái với cha mẹ, không việc gì phải e dè. Và con sẽ nhìn lú bạn với cặp mắt rất "chảnh": "chuyện như con kiến mà tụi nó làm thấy ghê, mấy đứa thì thà thì thút web đen web tím là mấy đứa con nít, chẳng biết gì"!

Càng nghiêm trọng hóa vấn
huynh sẽ càng tự làm khổ
trong việc vẽ đường cho "hươ
đúng.

“... Hạ tắc loạn”!

Đọc trên báo thấy thông tin lạnh người: một vài trường phổ thông tổ chức dạy... võ Aikido đại trà cho học sinh. Lý do: để giúp học sinh tự vệ trước nạn bạo lực học đường?! Nghe sao giống như đất nước trong thời chiến tranh ác liệt, đang thực hiện khẩu hiệu *Em là chiến sĩ nhỏ* để sẵn sàng chiến đấu chống lại quân thù!?

Tình trạng bạo lực học đường hiện nay, đích thực, là một dạng *Giặc loạn*. Mà công thức bất di bất dịch để sinh loạn là “*thượng bất chính, hạ tắc loạn*”: cứ nhìn đám “giặc” nhỏ gây rối loạn cỡ nào, thì phải hiểu ngay “thượng bất chính” cỡ đó. *Thượng* của con trẻ - những đứa trẻ nồng nỗi đang bị người ta gán cho đủ thứ tội danh - là ai? Là cha mẹ, thầy cô, và những người trực tiếp giáo dưỡng chứ còn ai!

Trước hết phải hỏi: "Giặc" ở đâu ra?

Không khó để thấy: chúng là những quý tử, thiếu gia, con cầu con khẩn, được gia đình ngang nhiên "cấp phép" cho làm... con Trời, muốn gì được nấy, coi người khác như cỏ rác.

Kế tiếp, chúng là những trẻ "được" giáo dục bằng đòn roi vô tội vạ, bằng chửi mắng miệt thị, khích bác ngay trong nhà mình, từ chính cha mẹ người thân, chúng sao chép lại những gì đã trải nghiệm với bạn bè, với người xung quanh. Sau hết mới tới thành phần bi cha mẹ "bỏ phế", chỉ nuôi ăn, tống đến lớp, còn việc dạy dỗ thì khoán trắng cho trường học. Đó là môi trường *gia đình*.

Ở trường học, nhiều năm trở lại đây, tình trạng giáo viên có hành vi bạo lực tàn nhẫn với học sinh gia tăng chóng mặt: đánh trò bằng thước đến bầm tím, ra lệnh cho trò này tát trò kia, thut đầu đến ngất xỉu, bắt chạy trong sân nắng gắt, dán băng keo vào miệng... nghe không giống trường học mà giống trại khổ phỉ! Môi trường dạy *Lẽ* mà khủng khiếp như thế thì con trẻ bắt chước theo là lẽ thường tình. Những người thầy chân chính cũng bị "vạ" lây. Học trò hành hung giáo viên là kết quả tất yếu. Gieo gì thì gặt nấy mà! Đó là môi trường *học đường*.

Bên ngoài, những xu hướng sống vô đạo đức của một bộ phận người lớn mà các con bắt gặp, cũng ảnh hưởng tiêu cực không nhỏ đến việc định hình nhân cách. Đó là môi trường xã hội.

Ba môi trường liên hoàn khép kín "đen ngòm" nói trên chính là "lò" đào tạo ra các loại "giặc", trong đó có bạo lực học đường!

Vậy là học sinh "được" học Võ ở nơi lẽ ra chỉ dành dạy Lẽ và Văn. Những người để xướng lý giải: học võ đại trà để các em biết tự vệ khi bị tấn công. Học Aikido, ngoài việc tự vệ, bé còn học được yêu thương, vì môn Aikido chủ yếu là đỡ chử không đánh!?

Nếu ai đó cố tình quên thì xin được nhắc lại cho rõ: xưa nay, võ sư của bất kỳ môn phái nào cũng chọn lọc môn sinh cực kỳ cẩn thận. Bởi *võ thuật là một con dao hai lưỡi, mà cả hai lưỡi đều sắc bén nguy hiểm như nhau!* Phải chọn kỹ vì nếu trò nào có tâm tính không thuần, khi có võ sẽ dễ ỷ lại vào võ thuật mà gây họa cho người khác. Trong những chuyện về bạo lực học đường, có bé gái đã kể rằng: cha mẹ cho em đi học võ từ nhỏ để phòng thân, nhưng thấy bạn bè bị ăn hiếp là "nổi máu lên oánh giùm", rồi nghe bạn bè rủ rê cùng nhau đi "chinh phạt"!

Có phụ huynh vừa nghe tin, đã nêu một ý kiến không thể phớt lờ: "Nếu nhà trường dạy võ cho học sinh thì chắc tôi phải mua súng cho con tôi quá! Vì con có võ, nhưng đám kia có băng nhóm, dao bấm, mã tấu, và cả súng nữa. Liệu mấy miếng võ mà trường trang bị có đủ để tự vệ? Hay lại trở thành nguyên nhân kích hoạt cơn say máu của đám "giặc" kia bùng lên dữ dội hơn? Tới lúc đó con tôi làm sao đỡ nổi?".

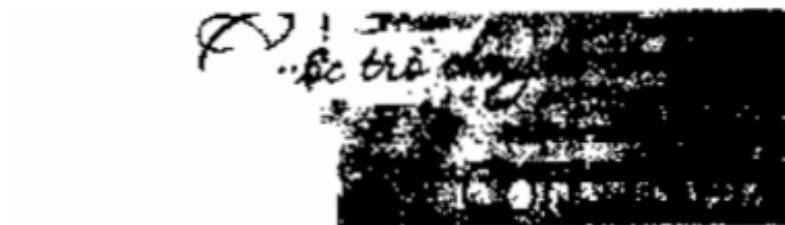
Võ thuật rất tốt, nếu được học với mục đích đúng đắn là rèn luyện thân thể, phục vụ nghề nghiệp (như công an, động viên, chữa bệnh...). Nhưng nếu sai mục đích thì tai họa sẽ thảm khốc nhahn tiền! Xin đừng đổ tai họa ấy lên con trẻ!

Tất cả các bậc minh triết từ cổ chí kim đều răn dạy duy nhất một điều: *Lấy oán báo oán, oán ấy chập chùng!* Dạy võ đại trà cho học sinh với lý do chống bạo lực học đường chính là "lấy oán báo oán". Nghệ sĩ điện ảnh nổi tiếng Nguyễn Chánh Tín đã từng kể chuyện trên mặt báo về người ông nội của anh: ông cực kỳ giỏi võ đến mức đánh được cả cọp. Nhưng cuối cùng ông chết vì bị đám lục lăng trả thù, chúng đồng nén

ông đã không địch nổi; mãnh hổ nan địch quần hổ! Mãnh hổ khi gặp nguyên bầy cáo còn không địch nổi, huống chi...

Hãy trả lại cho con trẻ môi trường học tập bình an trong sáng bằng cách dẹp tan các "lò" đào tạo ra "giặc" bạo lực học đường: khi *Thượng* chân chính thì *Hạ* sẽ chẳng còn tắc loạn nữa! Và hãy giữ gìn cho võ thuật tinh thần thượng võ nguyên thủy của bộ môn vốn dĩ rất đậm chất nhân văn này.

Mong biết bao, vì thương các con biết bao!



Chị có nhận xét gì về tính tự lập của trẻ em ngày nay?

Ngày xưa, thời bao cấp, trẻ em khá tự lập vì hầu như tất cả cha mẹ đều phải để con ở nhà để đi làm. Tới thời @, ở các đô thị lớn, trẻ phân hóa ra hai thành phần chính: *người lớn size nhỏ* (không những biết làm tất cả, mà suy nghĩ còn quá sành sỏi, loại trẻ này xuất hiện trong những gia đình quá nghèo); và *gấu bông* (chỉ biết một điều là trở thành. . hàng trưng bày của cha mẹ chứ hầu như không có kỹ năng gì đáng kể, loại trẻ này xuất hiện trong những gia đình từ trung lưu trở lên). Rất hiếm trẻ tự lập một cách hồn nhiên, vô tư. Khả năng tự lập đúng nghĩa, ở trẻ em gia đình trung lưu thành phố ngày nay, có lẽ sắp phải đưa vào... sách đỏ!

Với tình hình thực tế trên, nguyên nhân là do đâu?

Nguyên nhân ư? "Con hư tại mẹ" ở đây là câu trả lời chính xác. Các bé thiếu tính tự lập hoàn toàn do cách giáo dục ở gia đình. Điều này là "dоказательство" tâm lý của một thời thiếu thốn: rất nhiều phụ huynh ngày xưa từng quá khổ, nên ngày nay, dù cuộc sống trở nên dễ thở hơn nhiều, họ vẫn còn bị ám ảnh nặng nề. Từ đó phát sinh tâm lý cực đoan "Đời tôi đói khổ quá nhiều rồi nên quyết không để cho con bị khổ như mình ngày xưa nữa", *không khổ* của họ có nghĩa là con không bao giờ phải động tay vào bất cứ việc gì, thậm chí là những việc tự phục vụ bản thân bé! Bên cạnh đó, có một số ít phụ huynh lại lo sợ "nó tự lập rồi mình sẽ bị con... cho ra rìa, tủi thân lắm"!?!?

Tâm quan trọng của việc dạy con tự lập là gì?

Dạy con tính tự lập chính là truyền cho con kỹ năng sống - từ thấp đến cao. Cuộc sống luôn thay đổi và biến động, trẻ nào kỹ năng sống càng phong phú thì khả năng thích nghi với những biến đổi càng lớn, cơ hội được an lành càng cao.

Dạy con tính tự lập chính là trao cho con thứ vũ khí lợi hại để con có được nhiều cơ may sống an toàn, hạnh phúc và nội tâm bình yên.

Ví dụ: Đến giờ nấu cơm mà chưa thấy mẹ về, bé tự biết bắc nồi cơm, biết nhặt rửa rau. Đi học biết tư soạn đồ đạc, tự giác học bài làm bài. Mẹ đi làm tối về muộn, bé tự buông mùng và sấp mền gối chuẩn bị cho giờ ngủ của mẹ và con v.v..

Tính tự lập là cần thiết cho con trẻ, nhưng nhiều cha mẹ lại chia sẻ rằng nhiều khi họ cảm thấy buồn vì con quá tự lập và xa rời vòng tay yêu thương của cha mẹ. Ta nên nghĩ sao về điều này? Làm cách nào để cân bằng?

Sợ con tự lập quá sẽ xa rời vòng tay yêu thương của cha mẹ: đó là kiểu tình yêu chiếm hữu: xem con như một món "hàng mẫu không bán"! Tình yêu con kiểu này đã, đang và sẽ gây ra rất nhiều bi kịch ngang trái. *Con trẻ cần một tình yêu vô điều kiện và từ bi!*

Và xin đừng ai lầm lẫn giữa "*sống tự lập*" và "*sống thiếu gắn bó với gia đình*": đây là hai điều chẳng liên quan gì đến nhau. Ngược lại, *nếu qui trình giáo dục đúng, thì một bé có khả năng tự lập cao bao nhiêu sẽ gắn bó yêu thương cha mẹ bấy nhiêu.*

Phụ huynh nào huấn luyện theo kiểu "dạy để con tự phục vụ được bản thân nó là mừng rồi, không yêu cầu hơn" thì coi như "xong phim"!

Đủ kỹ năng để tự xử lý tình huống mới chỉ là một
vết của vấn đề. Vết thứ hai cũng vô cùng quan
trọng: **dùng kỹ năng để cống hiến cho cộng
đồng** - ở đây là gia đình của bé. Hai vết nêu trên
như một đôi chân, cùng phối hợp nhịp nhàng
với nhau tạo ra sự tự lập đúng nghĩa và tích cực.
Nếu chỉ có một vết, thì tính tự lập của con bạn
sẽ bị...thot! Khi bạn tạo điều kiện tốt cho hai vết
này được song hành, bạn sẽ có đứa con...trên cả
tuyệt vời.

Ở độ tuổi nào thì cha mẹ có thể bắt đầu tính tự lập cho trẻ?

Câu trả lời thật sốc - đối với cách nghĩ thủ
cựu: sáu tháng tuổi! Vâng, sáu tháng tuổi bé đã
cần được cha mẹ bắt đầu huấn luyện những kỹ
năng và ý thức đầu đời để có tính tự lập và biết
yêu thương cộng đồng. Quan sát mà xem: tất cả
các loài thú sau khi đẻ con, đều huấn luyện con
những kỹ năng để tồn tại từ...lọt lòng, như: tự di
chuyển, tìm mồi, chạy trốn, chiến đấu tự vệ v.v..
Con người chúng ta có nền văn minh hảo hạng
để phục vụ cho mình, nhưng điều đó hoàn toàn
không phải để thay thế - và sẽ không bao giờ
có thể thay thế được - những kỹ năng sinh tồn!
Được huấn luyện kỹ năng sớm ngày nào, bé sẽ
tự tin, lanh lợi và dũng cảm ngày đó.

Chúng ta nên tiến hành dạy trẻ tự lập như thế nào? Chị có thể có những lời khuyên cụ thể?

Có hai "chìa khóa vàng":

1. Không làm cho bé bất cứ điều gì bé có thể tự làm. Ví dụ: bé sáu, bảy tháng tuổi đã biết cầm nắm khá tốt và đã có thể tự di chuyển bằng cách bò à khichobé bú thì dạy bé bò tới ghế ăn, leo lên, tự cầm bình bú. Khi thay tã, dạy bé bò đi lấy tã sạch, nằm xuống thì tự co chân để nhắc mông lên, mẹ thay xong thì cầm tã dơ (đã gói) bỏ vào thùng rác ngay bên cạnh. Mẹ yêu cầu "uống nước" thì bò đi lấy bình nước (mẹ để sẵn) tự cầm uống. Giờ ngủ thì bò đi đẩy gối vào đúng vị trí nằm, đẩy cả gối của ba mẹ nữa! Việc có trách nhiệm với cộng đồng như thế chính là "kỹ thuật" để gieo mầm và nuôi dưỡng cho bé tình yêu thương gắn bó với gia đình sau này à Yêu thương được nảy sinh và lớn lên từ trách nhiệm. **Khi ta có trách nhiệm càng nhiều (nhưng không quá sức) thì yêu thương sẽ càng lớn, yêu thương càng lớn thì sự gắn bó càng cao.**
1. Khi cần giúp bé, hãy giúp thông qua đôi tay của bé. Ví dụ: ở lứa sáu, bảy tháng tuổi, khi bé cầm bình sữa chưa khéo, có thể làm rót bất cứ lúc nào, mẹ sẽ cầm tay con để cùng cầm

vào bình sữa, lâu lâu cho bé nghỉ mệt chút xíu rồi tiếp tục, nhưng tuyệt nhiên không nên “hầu ăn” cho con. Khi thay tã xong, nắm tay bé cùng cầm vào tã dơ và cùng làm động tác bỏ vào thùng rác. Dân gian gọi là “cầm tay chỉ việc”. Mất công! Đúng là sẽ tốn hơn chút đỉnh thời gian so với việc mẹ tự làm, nhưng ... *“nếu bạn không chịu tốn nửa phút, nửa tiếng, nửa ngày, nửa tuần, thậm chí nửa tháng để dạy con một điều gì đó, thì bạn sẽ phải chịu mất nửa đời để hầu một phế phẩm ăn bám...”* (lời Giáo sư Glenn Doman).

Những điều không nên làm khi dạy bé tự lập là gì thưa chị?

Những “gián điệp nấm vừng” đó là:

- *Thiếu dũng cảm*: con xinh xắn dễ thương - và con “dư sức” biết điều đó! - nên những lúc con nhõng nhẽo, cha mẹ rất dễ mềm lòng cho qua. Những phụ huynh nào năng động thì thường ngại tốn thời gian vì “Mình làm 30 giây là xong cho gọn, để con làm chỉ thêm rách việc”!?! Thái độ này, tạm gọi nôm na, tên của nó là... Lười tinh vi!
- *Ít (chủ động) tạo hoàn cảnh* cho con thực hành những kỹ năng đã huấn luyện:

dạy con xong thì nghĩ là con biết rồi, mà không **chủ động tạo điều kiện an toàn** cho con thực hành tới nhuần nhuyễn. Ví dụ: dạy con biết nấu cơm bằng bếp gas phòng khi cúp điện, thì trong những ngày nghỉ khi có mẹ ở nhà, hãy để nghị con nấu cơm bếp gas - dù nhà vẫn có điện; để nếu con thiếu sót gì thì mẹ giúp khắc phục ngay, như thế bé mới đủ tự tin. Nói cách khác là **cố gắng tạo điều kiện cho bé thành công** và càng ít sơ suất càng tốt.

- **Thiếu kiên nhẫn:** con vụng về mới có hai, ba lần là bắt đầu... “đổi kênh” sang khích bác hoặc trách móc.
- **Ít khen thưởng động viên** khi con thành công vì cho rằng những kỹ năng đã huấn luyện là “bẩm phận” của con.
- **“Suy bụng ta ra bụng...con”:** “dễ quá mà con”, “hồi bằng con, mấy chuyện này mẹ biết làm hết rồi”, “mẹ dạy rồi thì phải cố mà nhớ nghe chưa” v.v...

Thiệt là... chối ti!

Chúc tết - lì xì

Chúc tết - mừng tuổi, một tục lệ đẹp của hầu hết các dân tộc trên thế giới. Với người Việt cũng thế, đó là một tục lệ mang tính lễ giáo trong văn hóa, không thể thiếu khi năm hết tết đến.

Ngày xưa, chúc tết ông bà cha mẹ họ hàng thật sự là một niềm vui, niềm vinh dự với đám trẻ nít trong nhà. Còn nhớ, sáng mồng một tết, nguyên bầy con nít trong nhà dậy sớm để được mặc đồ mới, rồi xếp hàng trước mặt ông bà chúc tết. Chúc xong, đứa nào cũng được ông bà thơm một cái và “lì - xì” cho mấy cái kẹo cái bánh hoặc một vài món đồ chơi nhỏ. Vậy thôi, mà vui cả mấy ngày tết.

Nhưng ngày nay...

Khá nhiều cha mẹ đã vô cùng lúng túng

khi thấy con chúc tết ông bà và mọi người với thái độ chẳng đúng mực cho lắm: chúc lầy lè vì cha mẹ bắt phải chúc, chúc mau lẹ nhưng là để nhận... bao lì xì. Nhiều đứa còn khiến cha mẹ "mặt xanh mà xám" khi vừa nhận bao lì xì là chúng vội vàng mở ra xem "tại trận", rồi lập tức lùi lui bối rối: "Có nhiêu đây hè?". Thiệt là muối đòn thổi luồn! Khổ nỗi, đây lại là hoạt động một năm chỉ có một lần nên "sửa lưng nó" năm nay, nhưng năm sau nó cứ "bổn cũ soạn lại" vì... quên mất tiêu phải hành xử thế nào rồi.

Xử lý sao đây? Có "nan giải" lắm không?

Khi trẻ học cái gì, điều đó cần được lặp đi lặp lại thì trẻ mới nhớ. Và nếu được lặp đi lặp lại điều ấy trong vui vẻ, sung sướng thì trẻ sẽ ghi nhớ nhanh hơn.

Tại sao cứ đợi tới tết thì mới cho con tới chúc ông bà? Ngày thường có thiếu gì dịp, thiếu gì chuyện để chúng ta có thể chúc nhau? Nhìn các bạn ngoại quốc mà xem: sáng vào văn phòng, sếp chúc toàn thể nhân viên "Chúc mọi người một ngày tốt lành" (have a good day). Cuối tuần, chiều thứ sáu trước khi mọi người ra về, mọi người chúc nhau "chúc cuối tuần thú vị nhé" (have nice weekend). Bạn bị bệnh, đồng nghiệp gọi điện, tới thăm hoặc gửi thiệp: "Chúc mau

bình phục nhé" (Get well soon). Gặp người quen đang đi với gia đình trên phố: "Chúc cả nhà bạn vui vẻ nghen" (have fun together). v.v...

Dễ thương không thể tả!

Trẻ em Âu Mỹ được dạy nói những câu như thế từ khi...chúng mới biết nói: *dùng ái ngữ với người khác và không mong chờ sự đáp lại, đó là sự thành tâm*. Vì vì đã được huấn luyện từ nhỏ xíu rồi, nên trong những ngày lễ lớn như lễ Giáng sinh, năm mới, hay lễ Phục sinh. . . trẻ chúc tết người khác như một nhu cầu không thể thiếu của bản thân. Bé cảm thấy mắc cỡ và có lỗi nếu gặp một ai đó mà không thốt ra lời chúc tốt đẹp. Vì vì bé chúc người khác quanh năm, nên chuyện quà tết là một chuyện tách biệt hẳn với chuyện chúc mừng: chúc vì cảm thấy muốn chúc, không phải chúc để nhận quà!

Người Âu Mỹ đã xây dựng thành công *Văn Hóa Chúc tụng*! Và đây là nét văn hóa thật đẹp với tất cả mọi người.

Thiết nghĩ, có khó gì đâu khi chúng ta muốn dạy cho con thái độ chúc mừng người khác một cách chân thành, không vụ lợi?

Vậy chìa khóa ở đây là: biến việc chúc mừng người khác - mong muốn sự tốt đẹp đến với mọi

người trở thành một thói quen, một nhu cầu tinh thần không thể thiếu của trẻ. Trong văn hóa phương Đông, điều này chính là sự từ bi: cho đi mà không mong cầu đáp lại. Ý nghĩa sâu xa của việc chúc Tết là ở đó.

Giờ tới “vụ” lì xì.

Ở phương Tây người ta cũng có lì xì: đó là vào đêm Giáng sinh, Ông già Nô - en sẽ đi từng nhà để phát quà cho trẻ con. Những món quà đó chính là từ những người thân quen. Thôi thì tặng nhau đủ thứ, có cả những món đồ cũ đầy kỷ niệm mà ông bà cha mẹ muốn truyền lại cho con cháu. Nếu là tiền thì thường số tiền đó rất nhỏ, mang tính tượng trưng. *Khi nhận những món quà đầy thành tâm* như thế từ ông bà cha mẹ và những người thân quen, *đứa trẻ học được từ người lớn sự thành tâm vô vụ lợi*.

Trẻ cần được dạy để biết trân trọng từng món quà, dù đắt hay rẻ, dù cũ hay mới, dù nhiều hay ít. Cách hiệu quả nhất là minh họa: tức là cha mẹ làm cho con bắt chước.

Có những người dành hẳn một tủ buffet sưu tầm những món quà Giáng sinh, trong đó có

những món rất cũ vẫn được đặt ở vị trí rất trang trọng: họ “thuyết minh” đầy xúc động: “đây là con búp bê mà bà ngoại cho mẹ, và con búp bê cũ này đã là bạn của mẹ suốt thời chiến tranh, giờ mẹ tặng lại cho tôi”.

Tập cho con chúc Tết vui vẻ và có thái độ trân trọng đúng mức với món quà lì xì mà chúng nhận được, rõ ràng, không phải là một điều khó khăn. Hằng tuần, cho con đi thăm ông bà họ hàng, mỗi khi ra về hãy dạy chúng chúc một vài câu dễ thương. Khi con họp mặt bạn bè, dạy con chúc các bạn những câu mang “tình đồng chí”. Gặp người già hay khuyết tật, cùng con tiến tới và nói với họ đôi lời tốt lành. Để rồi khi năm hết Tết đến, con sẽ có nhu cầu muốn đi chúc Tết người khác với những lời chúc vô tư, đầy thành tâm. Được như thế là ta đã gieo vào tâm trí con hạt giống từ bi rồi đó.

Si mê thần tượng

Có một dạng TÂM BỆNH trong xã hội khá là nan giải. Nó xuất hiện trên thế giới từ lâu lăm rồi: ở đâu có nghệ sĩ, có người nổi tiếng thì ở đó có nó. Nhưng chỉ thời gian gần đây, căn bệnh này mới bùng phát thành “đại dịch” ngoài tầm kiểm soát, với những “biến chứng” khủng khiếp. Đó là chúng SI MÊ THẦN TƯỢNG

Phần 1: "Bệnh" đang thành đại dịch

Chỉ riêng một từ *Si* đã đủ để diễn tả tất cả: *Si* có nghĩa là u tối đến mức ngu si!

Si mê thần tượng là đắm say một ngôi sao nào đó tới mức mê muội ngu đần. Hiện khá nhiều bạn còn trẻ măng đã mắc phải chứng này, khiến phụ huynh đau xót.

Triệu chứng dễ thấy: quên ăn quên ngủ, quên luôn cả học hành, bất chấp tất cả để sưu tầm mọi thứ liên quan đến thần tượng; chặn đường đón ngõ, gọi điện nhắn tin "trên từng cây số"; gởi quà mỗi ngày; xông lên sân khấu "xâu xé" thần tượng rất thô bạo; lột trang phục diễn làm kỷ niệm; thậm chí tìm bằng được cả đồ lót;

hôn ghế hôn sàn chồ thắn tượng đứng ngồi; tự hành hạ bản thân để “ăn vạ” trước cửa nhà đòi thắn tượng phả...công nhận mình?!? (như trường hợp fan cuồng của minh tinh Lưu Đức Hoa) v.v.. . Thôi thì đủ trò điên đảo, loạn tâm!

Một điểm đặc biệt chẳng biết có phụ huynh nào để ý không: thắn tượng “được” si mê - hầu như toàn bộ - đều là các ngôi sao showbiz. Rất khó có thể là một khoa học gia lối lạc, lại càng hiếm khi là một nhà giáo tuyệt vời, và tuyệt nhiên không bao giờ là một công nhân lao động xuất sắc. Dù chính những người kể trên, bằng tài năng và giá trị bản thân vượt trội của họ, mới thực sự làm cho cuộc sống của những kẻ u mê nợ tốt lên từng ngày từng giờ, chính họ mới xứng đáng nhận được tình yêu say đắm từ mọi người!

Vì sao con “bệnh”?

Đã là người, ai cũng muốn mình quan trọng, muốn được tôn trọng và cần có một *thủ lĩnh tinh thắn* giúp ta định hướng mục đích sống: những nhu cầu thật thiết tha và cực kỳ chính đáng. Tui nhỏ cũng vậy, các con cần những điều này vô cùng. Nhưng hãy đếm xem bao nhiêu đứa con có được điều này từ môi trường gia đình?

Từ hai, ba tuổi, bé đã tìm mọi cách chứng minh cho "thế giới" biết mình quan trọng, người phương Tây thường gọi đây là "tuổi nói KHÔNG": cái gì cũng KHÔNG! Bắt đầu từ tuổi này, nếu phụ huynh thiếu kỹ năng hướng dẫn bé một lộ trình *xây dựng giá trị bản thân* để trở thành người quan trọng thật sự - với trọn vẹn ý nghĩa tích cực - thì con sẽ bất chấp mọi thứ để tự giành được điều đó. Và sự tự cỗ gắng này diễn ra theo chiều hướng tốt hay xấu, sẽ hoàn toàn nằm ngoài tầm ảnh hưởng của phụ huynh!

Lớn chút xíu nữa, các con nhìn thấy những ngôi sao showbiz được mọi người tung hô đến mây xanh, đi xe đắt giá, xài tiền như nước... con cứ ngỡ những thứ đó làm nên giá trị của một người. Và con "dịch" ra ngay: có những thứ đó thì mình sẽ là người quan trọng, sẽ được mọi người tôn trọng. Vậy là bắt chước, là đua đòi cho bằng được, hoặc lăn xả vào để "bắt quàng làm họ" như một con thiêu thân! Ở cái tuổi ăn chưa no - lo chưa tới, các con khó mà phân biệt nổi: tài năng nghệ sĩ là giá trị thật, sẽ tồn tại dài lâu nhưng cần khổ luyện mới có. Còn sự tung hô - xe cộ đắt giá - tiền bạc... lại là những giá trị rất giả tạo, có thể mất đi trong khoảnh khắc.

Virus gây bệnh ở đâu ra?

Trong một cuộc phỏng vấn các bạn tuổi teen, khi phóng viên đặt câu hỏi “Em mong muốn gì ở cha mẹ”, thì gần như toàn bộ các câu trả lời đều là “Mong ba mẹ hiểu em hơn”: nghĩa các em không hề được cha mẹ mình thấu hiểu như mong ước! Hiểu còn chưa xong, làm sao hướng dẫn? Không hướng dẫn được thì làm sao trở thành thủ lĩnh tinh thần của con? Vậy là con bắt buộc phải đi tìm cho riêng mình một thủ lĩnh! Mà phàm ở đời, “hàng” thật thì khó kiểm, nhưng “hàng” dởm thì nhiều vô số kể; và “hàng dởm” lúc nào cũng lung linh lóng lánh hơn “hàng thật” gấp bội phần. Con thiếu kinh nghiệm và nồng nỗi, con không tin tưởng ở cha mẹ, bước ra ngoài gặp “hàng lung linh” là lóa mắt, chạy không thoát!

Dạy con kiến thức để phân biệt giữa **giá trị thật** và **giá trị giả**, đồng thời đảm nhận vai trò thủ lĩnh tinh thần cho con là bốn phận bắt buộc của mỗi phụ huynh. Nếu con không phân biệt nổi đâu là thật đâu là ảo, thiếu chỗ dựa tinh thần đến mức mắc **tâm bệnh** là chứng **sí mê thần tượng**, thì phụ huynh là người phải chịu toàn bộ trách nhiệm.

Muốn dạy được con những kiến thức loại này, trước hết chính phụ huynh cần gương mẫu, sống hướng thiện. Sau đó, họ cần được xã hội đào tạo *kỹ năng làm cha mẹ* một cách có hệ thống, bài bản.

Nhưng, lý sự .cùn vẫn luôn là "*Ông bà ngày xưa nuôi cá bấy con mà có cần học đâu!*"! Cách nghĩ quá thừa tự tin này đã khiến không ít phụ huynh lầm phen điêu đứng, phải cầu cứu đến bác sĩ - chuyên viên tư vấn tâm lý - những người lạ hoặc đối với đứa "nghịch tử" kia!

Xin khai triển thêm tí xíu ở ngay chỗ này: ngày xưa, "độc dược" trong cuộc sống xã hội ít hơn hẳn bây giờ, nên con có lớn lên như...cỏ dại thì mối nguy cũng chưa cận kề. Ngày nay, con sắp bước ra cửa thôii là đã trùng trùng điệp điệp "cây độc" giang cành đưa lá chờ sẵn. Đứa con nào thiếu khả năng miễn nhiễm với độc tố là bảo đảm "gục" liền. Khi phụ huynh chưa đủ sức dẹp tan rừng độc dược ngay trước cửa nhà mình, thì việc huấn luyện cho con kỹ năng kháng độc - xem ra - là lối thoát gần như duy nhất.

Phần 2: Thần tượng tại gia

Si mê thần tượng là tâm bệnh. Phòng bệnh hơn chữa bệnh: nguyên tắc này đúng cho cả *bệnh thân lẫn bệnh tâm*.

Đối tượng nào dễ “nhiễm bệnh” si mê thần tượng?

Bệnh này, suy cho cùng, là cách thể hiện rất lệch lạc sự khát khao những thứ mình đang thiếu: được làm người quan trọng, được tôn trọng và có được thủ lĩnh tinh thần.

Cho đến thời điểm này, năm thứ mươi ba của thế kỷ 21, trong cách đối xử với con cháu của một gia đình Việt, tư tưởng *áo mặc sao qua khỏi đầu* vẫn như chiếc kim cô siết chặt, không sao gỡ nổi!

Hãy nhớ lại xem: được mấy phụ huynh đã từng hỏi đứa con bốn, năm tuổi của mình rằng: "Con ơi, chuyện này con nghĩ mình sẽ giải quyết thế nào?". Hay hầu hết các con đều "được" nghe câu "ba mẹ nói rồi, không được cãi"!?! Con chẳng có quyền "ý kiến ý cò" khi giải quyết các tình huống trong gia đình, ít nhất cho tới mười lăm tuổi. Đây là cách dễ nhất để khiến con có cảm giác mình là con số **0** của ba mẹ! Con "tư duy" ngay: "ở nhà này, mình không hề quan trọng"!

Hãy nhớ lại xem, được mấy phụ huynh từng "làm việc" với đứa con sáu, bảy tuổi theo cách: "Con ơi, điểm số của con bị thấp, 7h tối nay ăn cơm xong, con sẽ vào gặp ba mẹ để cả nhà mình cùng bàn cách giúp con học tốt hơn nhé". Hay hầu như con chỉ "được" nghe: "Học kiểu gì mà điểm kém thế, tháng sau không tăng hạng là chết đòn nghe chưa! Đòi cái gì ba mẹ cũng cho mà không chịu lo học, chán quá đi thôi!". Cha mẹ là người đã *sinh* nên tự cho mình có quyền *sát* với các con! Con "động não" liền: mình chẳng là "cái định" gì nên không được tôn trọng.

Và hãy nhớ lại xem, được mấy phụ huynh chịu bỏ công bỏ sức cầm tay chỉ việc huấn luyện kỹ năng sống cho con, yêu thương chấp nhận con như con vốn thế? Có được mấy người nắm

rõ "techno" để trở thành bạn tâm giao của con, đến mức con gái tuổi teen có thể thì thầm với mẹ rằng: "Mẹơi, cụ ông lớp trưởng hay phụ con quét lớp, mắc cười hông mẹ?"; hoặc con trai có thể "bỏ nhỏ" với bố: "Bia đâu có ngon lành gì mà sao là đàn ông thì phải uống bia hả ba?". Hay là mọi lao lực khi chăm sóc con đều được giao cho chị giúp việc từ nhỏ, còn tâm tư - tình cảm - tinh thần của con thì con... tự lo? Ba mẹ cực khổ kiêm tiền cho con không thua bạn kém bè, thì đừng nói chuyện linh tinh làm ba mẹ mệt tai thêm!?! Con "ngộ" liền: trong nhà này, chẳng ai đủ phẩm chất làm thủ lĩnh của tôi cả.

Như vậy những đứa con **bị suy dinh dưỡng tinh thần** là đối tượng dễ "nhiễm bệnh" nhất.

Dùng vắc-xin nào để phòng bệnh?

Bệnh do loài virus nào gây ra thì ta diệt loài virus đó.

Rõ ràng: cùng học chung một lớp, cùng nhận tác động về mặt xã hội như nhau, nhưng có trẻ nhiễm bệnh, có trẻ lại chẳng hề hấn gì, sự khác biệt nằm gọn ở cách **dưỡng tâm** cho con của từng gia đình.

Mấy "đứa" chẳng hề hấn gì là mấy "đứa" không bao giờ bị ba mẹ gọi bằng **đứa**, bằng **nó**, bằng **con này, thằng kia**. Các con được ba mẹ dạy từ thuở lên ba rằng: mỗi người đều có thể cống hiến tùy theo sức của mình, và khi con cống hiến càng nhiều thì con càng quan trọng. Cho nên dù nhà khá giả, sáu, bảy tuổi con đã biết luộc rau, băm nồi cơm điện, mười tuổi con biết nấu một bữa cơm đơn giản, 12 tuổi con biết đơm nút áo và kèm em học, 16 tuổi con biết sắp xếp cho cả nhà khi mẹ đi công tác suốt tuần. Với gia đình, con quá quan trọng!

Mấy "đứa" không mắc bệnh là mấy "đứa" khi có lỗi luôn được nghe rằng: "Không sao, làm hỏng thì mình làm lại, lần sau chú ý nhớ lời mẹ dặn con nhé; "tụi nó" luôn được chống lưng: "Ba tin con, ba sẽ không can thiệp vào những mối quan hệ của con, trừ khi con gặp nguy hiểm đến tính mạng".

Mấy "đứa" có khả năng kháng bệnh tốt là mấy "đứa" được ba mẹ dắt vào bếp mỗi cuối tuần với chương trình **Món Ngon Con Nấu**. "Tụi nó" được mẹ thức khuya cùng tâm sự khi có những ray rút bắn khoăn ở tuổi ô mai, dẫu sáng mai mẹ vẫn phải đi làm sớm; hoặc có "đứa" được ba theo đến tận cổng trường trong mùa thi đại học, ngồi đưa

chân cho con gói đầu nghỉ tạm giữa hai buổi thi mệt nhọc.

Với mấy “đứa” này, thần tượng chính là ba mẹ, luôn đồng hành với “tụi nó” trên từng cây số. “Tụi nó” muốn ôm hôn nắm tay quàng vai bá cổ thần tượng lúc nào cũng được. Hai thần tượng này biết cách khiến “tụi nó” thấy mình quan trọng kinh khủng, luôn dành cho “tụi nó” vị trí ngôi sao. Thần tượng còn mời “tụi nó” cùng bàn bạc mọi chuyện trong ngoài, thân tặng “tụi nó” sự vui vẻ, ấm áp sau một ngày học mệt nhoài ở trường. Và bất cứ lúc nào “tụi nó” bị “choáng” là sẽ được thần tượng “phục linh đơn” ngay.

“Tụi nó” có phước thiệt, vì được sống cùng thần tượng ngay tại gia!

Tặng con chiếc chìa khóa bình an

Cuộc sống của chúng ta luôn thay đổi từng ngày, thậm chí là từng phút từng giây. Riêng với con trẻ, những chiếc mầm còn non nớt, thay đổi thực sự là thử thách, mà dù muốn hay không, các bé vẫn bắt buộc phải trải qua. Là phụ huynh, chúng ta có thể làm gì để giúp con đủ tự tin và đủ kỹ năng vượt qua những biến động trong cuộc sống một cách nhẹ nhàng nhất?

Cha mẹ nào cũng mong muốn con mình luôn được yên ổn, hạnh phúc. Mong đến mức sẵn sàng "...là lá chắn, che chở suốt đời con...". Thế nhưng trong đời sống, có biết bao điều xảy ra ta không thể lường trước, không thể kiểm soát được như: bệnh tật, tai nạn, biến cố, sự cố. Đơn cử một vài ví dụ trong sinh hoạt hàng ngày như: cô giữ em nghỉ việc, ông bà đang chăm bé thì mắc bệnh phải nhập viện dài ngày, gia đình chuyển chỗ ở nên bé phải chuyển trường xa thay cô xa bạn cũ v.v.. mỗi lần như thế là bé bị sốc, bị hụt hẫng, buồn thui thui, gầy ốm vì bỏ ăn bỏ ngủ.

Chỉ bấy nhiêu tình huống thật đơn giản thế thôi, ta đã thấy rõ rằng ta không thể nào "hô biến" cho mọi việc trở lại như cũ, chẳng tài nào "che chở suốt đời con" được. Lý do của tình trạng sốc và hụt hẫng ở bé nằm gọn trong khái niệm **Thích nghi - Linh hoạt**: bé nào có khả năng thích nghi tốt thì dẫu không vui, dẫu hoàn cảnh không bao giờ trở lại như cũ nữa, tâm lý bất lợi vẫn mau chóng qua đi và bé sẽ nhanh chóng phục hồi trạng thái tâm lý quân bình. Bé nào thích nghi không tốt thì tâm lý và sinh hoạt sẽ bị rối loạn, dẫn đến sinh hoạt của cả nhà cũng rối loạn theo. Nguy cơ dẫn đến rối nhiễu tâm lý, trầm cảm là rất lớn, thậm chí bé có thể bị tâm thần nếu không thích nghi nổi với hoàn cảnh mới.

Thích nghi là một bản năng cơ bản của mọi loài sinh vật, ở con người, bản năng này khá cao. Tuy nhiên, cũng như những bản năng khác, nó chỉ là một hạt giống mà thôi. Nếu muốn bản năng thích nghi sẵn có của bé phát triển tốt, thì ta phải biết nuôi dưỡng đúng cách.

Thông thường có hai nguyên nhân dẫn đến tình trạng kém thích nghi ở bé:

1/ **Bệnh lý** (đây là nguyên nhân ít gặp, do rối loạn chức năng não gây ra): một số bé bị rối loạn ở các giác quan chính là thính giác, thị giác, xúc giác và vị giác. Sự rối loạn này khiến bé bị khó chịu hoặc đau đớn khi tiếp xúc với những tác động mới từ bên ngoài. Chẳng hạn:

- Âm thanh lạ làm đau tai: bé không thích nghe những băng đĩa mới, không thích tới những nơi lạ hoặc sợ người lạ.
- Vật liệu lạ làm đau bàn tay, đau gan bàn chân hoặc một số vùng da nào đó trên cơ thể: bé không thích thay đổi đồ dùng mới, người chăm sóc mới.
- Màu sắc lạ và nhiều làm hoa mắt, nhức đầu: bé không thích đồ chơi mới, ít nhìn.

- Thức ăn có nhiều vị làm lưỡi khó chịu; bé không thích thử đồ ăn mới.

Từ những cơn đau và khó chịu thể xác này, bé nảy sinh xu hướng từ chối quyết liệt những thứ mới, mà chỉ chấp nhận những thứ gì bé đã biết đã quen để được an toàn, tránh những nguy cơ gây đau đớn hay khó chịu từ môi trường. Tình trạng này có tên khá dân dã là **bất biến**, hay nói theo thuật ngữ chuyên môn là "tự bế do rối loạn chức năng cảm nhận". Sự bất biến (do bệnh lý) ở bé nhiều hay ít là do rối loạn ở não bộ nặng hay nhẹ.

Rối loạn chức năng cảm nhận là một trong những yếu tố quan trọng cấu thành chứng tự kỷ. Cách giải quyết duy nhất là điều trị dứt điểm những rối loạn ở não (cần được thực hiện bởi giới có chuyên môn), tình trạng bất biến sẽ tự khắc mất đi. Nếu không được điều trị nghiêm túc, bé khó có thể có cuộc sống bình thường.

2/ Do cha me (đây là nguyên nhân thường gặp nhất): Có một bộ phận không nhỏ phụ huynh trẻ tuổi cũng hơi bất biến một tí, chính họ cũng không muốn thay đổi thói quen sinh hoạt hằng ngày. Để đỡ mất công, các bạn này "lập trình" cho con một nếp sinh hoạt và duy trì cho đến khi . . không thể duy trì được nữa, lúc ấy mới miễn cưỡng "lập trình" tiếp cho con một "lịch" mới.

Khổ nỗi, cơ thể bé lớn lên và thay đổi từng ngày, thậm chí từng giờ, mà cách chăm sóc uốn nắn của cha mẹ thì không thay đổi kịp, nên hậu quả nhãn tiền: có những bé ba, bốn tuổi vẫn còn bị ăn ngày ba bữa cháo, khiến bé suy dinh dưỡng hay còi xương, mà lại rất sợ ăn. Việc tập ăn đa dạng cho trẻ ba tuổi trở xuống thường hay làm phụ huynh ngán vì khá cực: bé thường xuyên phản đối bằng cách ói, có lúc bé nhè hết ra nhà, có lúc lại dỗi không thèm ăn gì nên bé quậy suốt đêm vì đói, khiến cả nhà mất ngủ. Vậy là nhát tập, lười dọn dẹp, sợ bị mất giấc ngủ, cuối cùng: thôi khỏi tập cho yên thân!?

Lập trình thời gian biểu của bé với cô giữ em thật chi li cũng là việc các phụ huynh lười nhác hay thực hiện, để không phải "đụng" vào con nhiều. Nhưng qui luật tâm lý là: ai chăm sóc bé nhiều thì bé quấn quít người ấy hơn, nên khi cô giữ em có việc về quê là trong nhà không ai có thể kham nổi bé nữa.

Lại có khá nhiều phụ huynh khác rất siêng năng, dành thật nhiều thời gian để luyện nhuần nhuyễn cho con thói quen "giờ nào việc nấy, đâu ra đó" vì tưởng bở đó là thói quen tốt lắm: đúng mười một giờ trưa và sáu giờ chiều ngồi vào bàn ăn cơm, đúng chín giờ là vào giường ngủ, trước

khi ngủ mẹ và con sẽ cùng đọc truyện 15 phút rồi tâm sự 15 phút. Bỗng một hôm, mẹ bệnh bất ngờ, phải gởi bé cho bà hoặc cho những người thân khác: bữa cơm không đúng sáu giờ chiều, cơm được dọn dưới sàn nhà chứ không phải trên bàn, không ai đọc truyện và tâm sự trước khi ngủ... tất cả khiến bé ngỡ ngàng.

Thói quen là rất tốt, nhưng chúng ta là con người, không phải máy móc, lập trình bất di bất dịch cho con chẳng khác nào biến con thành... computer! Với cách này, phụ huynh đã vô tình làm cho bản năng thích nghi sẵn có trong bé bị thoái triệt dần. Và như thế, chiếc chìa khóa **hạnh phúc** đã bắt đầu tuột khỏi tay con!

Vậy hướng nào có lợi cho con nhất?

Đừng đợi khi gặp sự cố rồi tìm cách khắc phục, vì thông thường là không thể khắc phục được, hoặc hiệu quả rất kém, mà hậu quả thì lại rất khó chịu và nặng nề. **Tốt nhất là hãy chủ động tạo ra những tình huống để rèn luyện bé.**

*/ *Với bé từ 0 - 3 tuổi:* đây là giai đoạn xây nền móng nên khá cực, nhưng nếu bạn tập tốt cho bé trong giai đoạn này, thì khi bé qua ba tuổi bạn

có thể tương đối yên tâm. Hãy tuân thủ ý kiến của các chuyên gia trẻ em để tập cho bé theo đúng lịch phát triển. Ví dụ: sáu tháng cắt cử bú đêm và tập ăn dặm. Mười tháng đến một tuổi ăn cháo đặc. Sau một tuổi ăn cơm nát v.v...

Mỗi ngày, nên ăn uống đúng giờ, nhưng mỗi tuần sẽ có một hoặc hai bữa ăn ta lùi sớm hoặc trễ hơn 10 - 15 phút, có thể đổi địa điểm ăn (ngồi ăn ở ngoài sân, trên sân thượng, trong phòng khách, cho bé đi theo ra nhà hàng nhưng vẫn ăn thức ăn của bé...), đổi người đút, chén muỗng có thể đổi thường xuyên hơn.

Đi ngủ cũng vậy, nếu nhà đông người thì mỗi tối một người khác nhau dỗ bé ngủ, nếu nhà neo người thì ba mẹ thay nhau ru bé ngủ. Một, hai lần/tuần thay đổi chỗ ngủ của bé trong nhà. Bạn có thể vẫn để TV hoặc radio âm lượng vừa phải khi dỗ bé ngủ, đừng tạo thói quen rất khó chịu là khi bé ngủ thì cả nhà phải im lặng! Không ít người đến lớn vẫn khổn khổ vì thói quen bất lợi này: nơi nào có chút xíu tiếng ồn là họ lập tức bị mất ngủ, ảnh hưởng không ít đến sức khỏe và công việc của bản thân.

Chịu khó đưa bé tới những nơi vui chơi mới, gặp gỡ nhiều người lạ. Không nên cho bé xem hoặc nghe hoài những băng đĩa quen thuộc,

chơi hoài những món đồ quen thuộc. Những đồ dùng trên giường như mền, gối, búp bê, thú bông, khăn...cũng nên thay đổi thường xuyên, để bé không "nghiện" và coi chúng là "vật bất ly thân". Mục đích của những bài tập này là huấn luyện cho bé khả năng tự kiểm chế và thích nghi ở mức độ thấp.

Dù bé còn rất nhỏ, nhưng khi muốn thực hiện một thay đổi, hãy nói trước với bé ít nhất hai ngày, và nhắc đi nhắc lại với bé. Cách này khá hiệu quả, nhưng ít có phụ huynh chịu thực hiện, do định kiến rất sai lầm rằng "bé hiểu gì mà nói"!?

Về tâm lý, có thể bé không hiểu hết những từ ngữ được nói ra, nhưng bé vẫn cảm nhận được tinh thần của những từ ngữ ấy.

Về giáo dục, nếu cha mẹ không nói thì bé làm sao có cơ hội học để hiểu vào những lần sau? Nếu bé phản ứng tiêu cực, hãy luôn giữ thái độ thật nhẹ nhàng nhưng cương quyết, thực hiện đúng điều đã thông báo trước.

* / *Với bé từ 3 - 6 tuổi*: vì bé đã tiêm nhiễm những thói bất biến trong thời gian khá dài, nên khi tập sẽ cực hơn, rất cần đến sự dũng cảm và cứng rắn của cha mẹ. Phụ huynh vẫn sử dụng - duy trì những bài tập tương tự như với bé nhỏ,

rồi nâng dần lên mức cao hơn. Ví dụ như: mỗi tuần cho bé làm quen với một người mới (bạn của ba mẹ, hàng xóm, bạn mới ngoài sân chơi thiếu nhi...).

Lâu lâu, thay đổi cách sắp xếp đồ đạc trong nhà. Vài tuần một lần, có thể gởi bé tới nhà người thân quen - có sinh hoạt lành mạnh đáng tin cậy, để bé ở lại qua đêm không có cha mẹ, bé sẽ học cách thích nghi với sinh hoạt hoàn toàn mới mẻ trong nửa ngày, một ngày. Sau đó tăng thời lượng lên hai, ba ngày mỗi lần. Đây là cách giúp bé "trưởng thành" cực kỳ nhanh chóng.

Thực hành tốt qui trình huấn luyện cần thiết, chắc chắn phụ huynh sẽ giúp bé xây dựng tốt *kỹ năng tự điều chỉnh*, để có được sự quân bình tâm lý trong hầu hết mọi hoàn cảnh. Và chỉ khi nào biết giữ quân bình trong tâm trí, thì bé mới có được chiếc *chìa khóa bình an*.

Chat về “*nghề*”

làm cha mẹ

Khi con yêu sớm!?

Chịu trách nhiệm xuất bản

NGUYỄN THỊ TUYẾT

Chịu trách nhiệm nội dung

KHÚC THỊ HOA PHƯỢNG

Biên tập: HÀ THU

Bìa & Trình bày: HOT_Design

Sửa bản in: LAN VY

NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ

39 Hàng Chuối - Hà Nội

ĐT: (04) 39717979 - 39710717 - 39716727

Fax: (04) 39717980

Email: nxbphunu@vnn.vn

CHI NHÁNH

16 Alexandre de Rhodes - Q1-Tp.HCM

ĐT: (08) 38294459 - 38228467

Fax: (08) 38234806

In 2.000 cuốn, khổ 13 x 21cm tại Công Ty cổ phần in Khuyến Học phía Nam

Số KHXB: 524-2013/CXB/34-34/PN

QĐXB số: 124/QĐ-PN, ký ngày 8/05/2013

In xong và nộp lưu chiểu quý 3 - 2013

Tôi tình cờ gặp chị Lê Thị Phương Nga trong một chương trình do NTK nổi tiếng Sĩ Hoàng tổ chức. Và khi có dịp tiếp xúc sâu hơn, tôi mới nhận ra, khám phá nhiều hơn về con người thông minh, giàu nghị lực, có tinh thần quyết tâm đến khó tả. Tôi đọc ngẫu nhiên cuốn sách chị viết về chính đứa con của mình, mà cảm nhận rằng chị viết riêng cho tôi chứ không phải cho chị hay mấy chục triệu bậc phụ huynh và thầy cô giáo trên cả nước. Tôi định bụng dịch cuốn sách đó ra tiếng Anh để phổ biến ngược lại đến các nước văn minh (và cả các nước kém phát triển hơn Việt Nam ta).

Tôi nhận được bản thảo của những dòng viết mới. Tôi lại đọc ngẫu nhiên như một người bị khát giữa sa mạc cả tháng trời, vớ được giếng nước cam lồ mát lạnh. Chat về "nghề" làm cha mẹ: những câu chuyện rất chung và rất riêng. Những tình cảm rất gần và sâu sắc. Những thử thách và sự vượt qua. Những tố chất và tính cách. Những câu chuyện và bí mật. Những trăn trở và suy tư. Những phát hiện và chìa khóa. Nhiều lắm... Tất cả cứ như những cánh cửa mở dần.. mở dần...

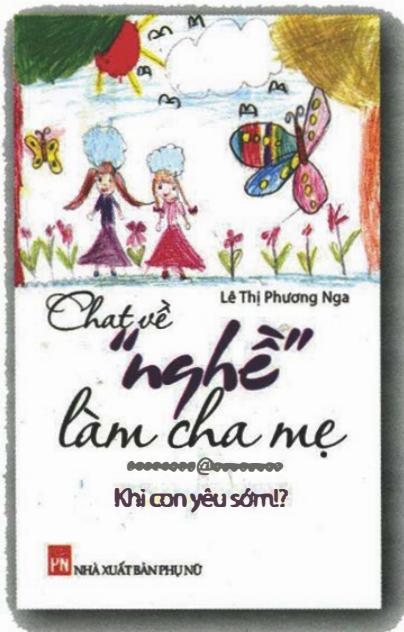
Tiến sĩ Nguyễn Mạnh Hùng
(TGĐ Thái Hà book)

Chat về “nghề” làm cha mẹ

Khi con yêu sớm!?

Giới trẻ ngày nay đang rút ngắn dần độ tuổi yêu.
Không khó để thấy rằng nhiều trẻ mới chỉ 12, 13 tuổi
cũng đã bước vào tình yêu.

- Vì sao trẻ yêu sớm như vậy?
- Việc trẻ yêu sớm, sẽ kéo theo nhiều vấn đề đáng lo ngại nào?
- Áp đặt và cấm cản có là biện pháp tốt?
- Những định hướng về tình yêu cho con trẻ nên bắt đầu từ lúc nào?



Phát hành tại:

NHÀ XUẤT BẢN PHỤ NỮ

39 Hàng Chuối - Hà Nội

ĐT: 9.717980 - 9.710717

Chi nhánh:

16 Alexandre De Rhodes - Q.1 - Tp. Hồ Chí Minh

ĐT: 8.294459 - Email: nxphphunu@vnn.vn



ISBN 978-604-56-1636-9



786045616369

Giá: 35.000 đ

Khi con yêu sớm